

NATURPARKPLAN

2022 - 2026

Farum Sø.

NATURPARK
MØLLEÅEN

Indhold

1. Forord	3
2. Velkommen til Naturpark Mølleåen	4
3. Naturparken siden sidst	6
4. Vision og udviklingsmål	8
5. Natur	10
6. Kultur	23
7. Friluftsliv	28
8. Turisme og Erhverv	34
9. Formidling	38
10. Borgermedvirken og lokal forankring	42
11. Referencer	44
12. Bilag	45

Bukkeblad i Småsøerne. Fotograf: Lenette Schunck

▲ Valmue.
Fotograf: Lenette Schunck.

Naturpark Mølleåen byder på et storslået landskab og en enestående natur. I området findes dramatiske tunneldale og store grusåse, og de mange vandløb, søer, moser, overdrev og skove er hjemsted for et væld af dyr- og plantearter. Det er en sand naturperle med masser af enestående natur- og friluftsoplevelser – oven i købet i kort afstand fra København.

Naturområdet omkring Mølleåen blev allerede et populært udflugtsmål for hovedstadens beboere i starten af 1900-tallet, og det var med blik for nødvendigheden af grønne områder og deres bevarelse, at Thorvald Stauning påbegyndte fredningen af Mølleå-området i 1930'erne. Også i dag ser vi flere og flere mennesker drage ud i naturen, og der er en efterspørgsel på muligheden for at opleve naturen og finde ro og fordybelse, eller som et sted for fællesskab eller fysisk udfoldelse. Det er derfor vigtigt at passe på naturen, samtidig med at flere begiver sig ud i den.

Naturpark Mølleåen er et samarbejde mellem Egedal, Furesø, Allerød og Frederikssund kommuner og Naturstyrelsen. Naturparkplan 2022-2026 er en revision af naturparkplanen for 2017-2021 og består både af en videreførelse af tidligere tiltag samt flere nye tiltag. Det er et vigtigt fokus, at der fortsat er en balance mellem områdets brug på den ene side og naturbeskyttelsen og det smukke landskab på den anden. Naturpark Mølleåen skal give mulighed for at opleve og lære om naturen, så brugerne også får lyst til at passe bedre på den – både nu og fremover.

Naturparkplanen er blevet til i et samarbejde mellem kommunerne, Naturstyrelsen og Naturparkrådet. Naturpark Mølleåens Venner, der gennem mange årtier har formidlet Naturpark Mølleåen og opbygget en rig viden om området, har også hjulpet i tilblivelsen af den nye naturparkplan. Derudover er lokale borgere, foreninger og virksomheder blevet inddraget og har haft mulighed for at komme med ønsker og forslag.

Vi er stolte af, at denne smukke naturperle ligger i vores kommuner. Gå en tur langs de store åse, nyd udsigten ud over de blomsterrige rigkær, eller lyt til stilheden i de store skove. Naturpark Mølleåen byder velkommen med enestående natur og et væld af oplevelser, og vi håber, at flere vil lære stedet at kende.

Allerød

Egedal

Frederikssund

Furesø

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

2

Velkommen til

Naturpark Mølleåen er etableret som et samarbejde mellem Egedal Kommune, Furesø Kommune, Allerød Kommune, Frederikssund Kommune og Naturstyrelsen.

Den blev certificeret naturpark i slutningen af 2016 gennem Friluftsrådets mærkningsordning Danske Naturparker, og skal nu certificeres for perioden 2022-2026.

Farum Sø.
Fotograf: Troels Brandt.

Naturpark Mølleåen

**NATURPARK
MØLLÆÅEN**

EN NY NATURPARKPLAN

Som del af certificeringen i 2016 blev naturparkplanen for 2017-2021 godkendt. Den nye naturparkplan for 2022-2026 bygger på en revision og evaluering af den tidligere naturparkplan og på de erfaringer, der er indhentet de seneste 5 år. Naturparkplanen 2022-2026 viderefører mange af den tidligere plans indsatser, men også en række nye. Den overordnede målsætning er fortsat at styrke området som en naturpark, der indeholder sammenhængende natur og en rig biodiversitet, samtidig med at der er gode muligheder for rekreative aktiviteter og oplevelser. Der skal naturligvis sikres en balance mellem benyttelse og beskyttelse, så der er plads til at bruge området, mens naturen fortsat kan bevares og udvikles positivt.

Naturparkplanen 2022-2026 er blevet til i tæt samarbejde mellem Naturpark Mølleåens sekretariat, styregruppen, Naturparkrådet, medarbejdere i de respektive kommuner, og med inddragelse af virksomheder, foreninger og borgere i området. Samarbejde og inddragelse af foreninger, borgere og andre aktører er helt central i udviklingen af Naturpark Mølleåen.

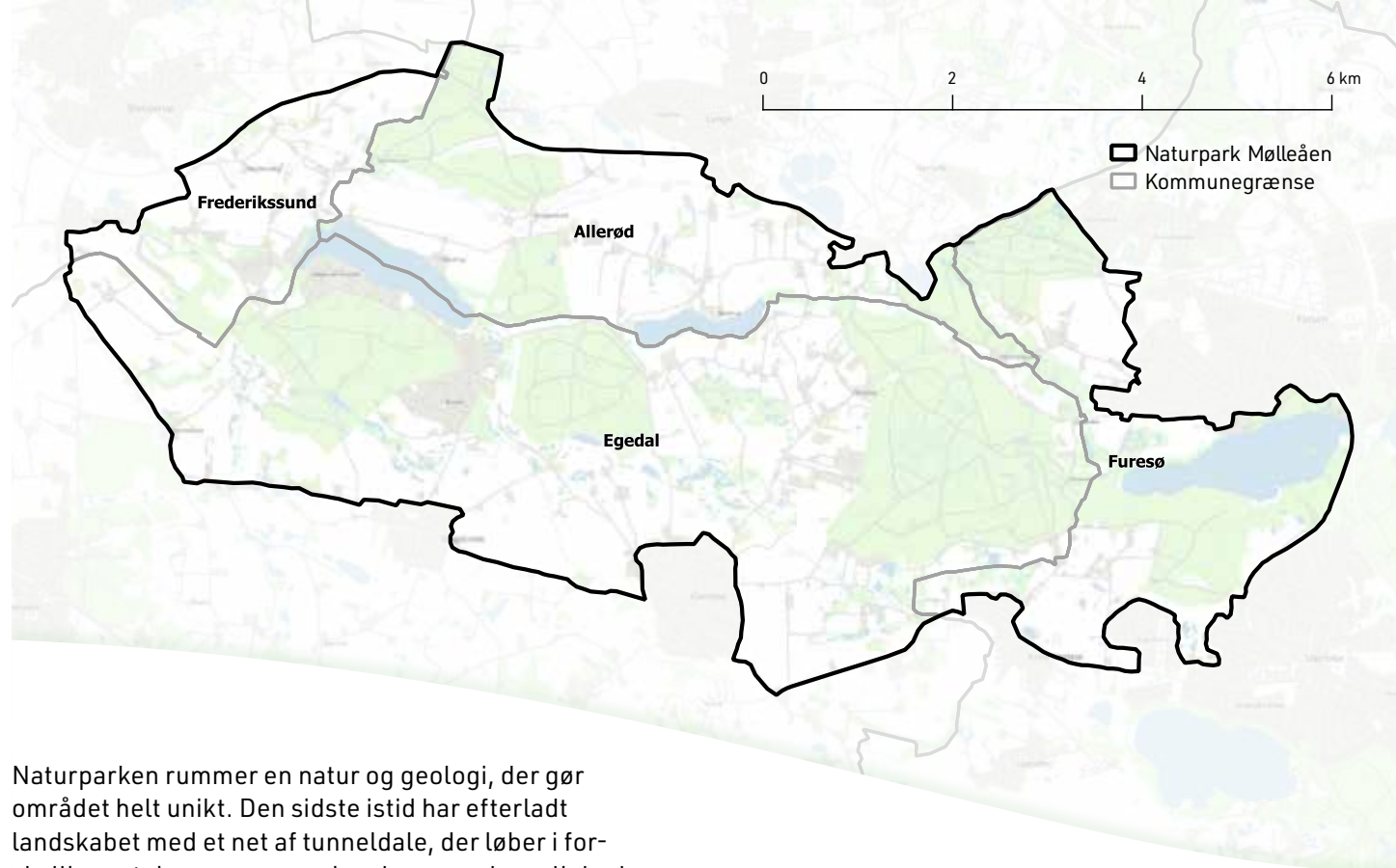
HISTORIEN BAG NATURPARK MØLLEÅEN

Selvom Naturpark Mølleåen officielt kun har eksisteret som naturpark i få år, går ideen om en naturpark i området mange år tilbage. Statsminister Thorvald Stauning havde op gennem 1920'erne og 1930'erne øje for hovedstadens og befolkningens behov for grønne områder, og samtidig behovet for at bevare disse grønne områder. Stauning og kredsens omkring ham påbegyndte fredningen omkring Mølleådalene i 1938, og efterfølgende opstod ønsket og ambitionen om at gøre området til naturpark.

I 1942 var Stauning, kort før sin død, medindkalder til et møde om dannelse af et fagligt udvalg, som blev startskuddet til naturparken. Udvalget blev i 1968 afløst af Foreningen Naturparkens Venner, i dag Naturpark Mølleåens Venner, og de har gennem årtier opbygget en rig viden om området, som bliver formidlet gennem bøger, hjemmeside og guidede ture i naturen. Foreningen har gennem årene fastholdt fokus og koordineret det samarbejde, der i 2016 førte til en færdigtableteret Naturpark Mølleåen.

LANDSKAB OG GEOGRAFISK AFGRÆNSNING

Naturpark Mølleåen strækker sig ind i fire kommuner: Egedal, Furesø, Allerød og Frederikssund. Fra Farum Søes østlige spids i den ene ende til Jørlunde i den vestlige ende rummer naturparken tre store søer og ni større skove. Naturparken strækker sig over et areal på næsten 5000 ha og en stor del af området er fredet eller beskyttet natur.

▲ Naturpark Mølleåens afgrænsning.

Naturparken rummer en natur og geologi, der gør området helt unikt. Den sidste istid har efterladt landskabet med et net af tunneldale, der løber i forskellige retninger, og som giver besøgende mulighed for at udpege blandt andet gletsjerporte i landskabet. Landskabets spændende kulturspor fortæller også om stenalderen og bronzealderens beboere, og om middelalderens magtfulde slægter.

Tunneldalenes kalkholdige undergrund og de våde områder har skabt en varieret natur med enge, moser, rigkær, kildevæld, overdrev, søer og vandløb. Der findes et særdeles rigt planteliv, og hele enge af orkideer og andre farverige blomster lyser op, når foråret sætter farver på Naturpark Mølleåen. De tidlige fredninger og det vedvarende arbejde for at bevare naturen i området har medført, at der i området fortsat findes arter, der er sjældne mange andre steder i landet.

Der er således masser at gå på oplevelse efter i Naturpark Mølleåen, og med et veletableret net af stier og faciliteter er der masser af muligheder for leg, læring, motion, ro og fordybelse. Det er bare om at komme ud og opleve og lære i Naturpark Mølleåen.

▲ Storplettet perlemorssommerfugl.
Fotograf: Alf Blume.

I den forgangne planperiode 2017-2021 er der sket en hel del i Naturpark Mølleåen - fra øget naturpleje til projekter om formidling og oplevelser. Der bliver her sat fokus på udviklingen og nogle af de største begivenheder i perioden men for flere detaljer henvises til Statusrapport for Naturpark Mølleåen 2021.

Naturparken siden sidst

ORGANISATION

Naturpark Mølleåen blev ved certificeringen etableret med et sekretariat, der er placeret i Egedal og drives af Egedal og Furesø kommuner. Sekretariatet har en sekretariatsleder og naturvejleder, der forestår det daglige arbejde. Udviklingen af Naturpark Mølleåen varetages gennem en administrativ styregruppe, der består af repræsentanter for de

deltagende og aktive kommuner og Naturstyrelsen. Der er nedsat et Naturparkråd, som er et rådgivende organ for Naturpark Mølleåen. Rådets repræsentanter kan bidrage med viden om området og forslag til projekter og fungerer som et bindeled til de mange interessenter i området. Naturparkrådet mødes to gange om året.

◀ Storplettet perlemorssommerfugl.

HJEMMESIDE OG VISUEL IDENTITET

Naturpark Mølleåen har etableret og opbygget en hjemmeside, www.npmaa.dk, hvor der nu forefindes viden og baggrund om naturparken samt information om aktuelle projekter og begivenheder. F.eks. findes de 17 vandre- og cykelruter (se nedenfor) på hjemmesiden. Hjemmesiden udvikles og opdateres løbende. Som del af den visuelle identitet har naturparken også fået et logo, der viser en vanddråbe og et bøgeblad.

NATURPLEJEN

Der er under projektperioden gjort en stor indsats for at styrke biodiversiteten i naturparken. Der er etableret nye områder med naturpleje og eksisterende naturområder er udvidet, alle med det formål at få en mere sammenhængende natur og øge udbredelsen af naturtyper og sjældne arter. Som del af naturplejen bliver der afgræsset med dyr og nogle steder foretaget afbrænding og høslæt. Der er blevet gjort meget for at forbedre hydrologien i skovene, og der er oprenset og etableret nye vandhuller og vådområder for at hjælpe stor kærguldsmed og stor vandsalamander samt forbedre fuglelivet. Der er indført målrettede tiltag for at forbedre vilkårene for en række sommerfuglearter, særligt violetrandet ildfugl og mørk pletvinge, hvoraf sidstnævnte er blevet udsat i naturparken. Der er også sat ind for at forbedre ynglesuccessen for den jordrugende rørhøg gennem en målrettet indsats mod mink. Samtidig er der på tværs af naturparken sat ind for at bekæmpe invasive plantearter, særligt kæmpebjørneklo.

◀ Klevads Eng. Fotograf: Alf Blume.

afholdt kurser for pædagogisk personale samt ture og forløb for børnegrupper. Aktiviteterne har særligt fokuseret på leg og bevægelse (i form af projektet Spring ud i naturen), vild mad og undersøgelser af skovens smådyr (kriblekrable-ture). Derudover er der også afholdt flere større offentlige arrangementer målrettet børn og børnefamilier, f.eks. om biodiversitet eller om vild mad. Herigennem er mange af de oplevelser, der gemmer sig i Naturpark Mølleåen, formidlet til en bred skare af besøgende.

STIER OG RUTER

Der har i Naturpark Mølleåen været fokus på at formidle de oplevelser, der er at finde i naturparken, og især mulighederne for gode vandre- og cykelture. Som del heraf er der i Naturpark Mølleåen blevet opsat 120 skilte med QR-koder, der hver især linker til information om lokal kulturhistorie, natur mv. Informationen og skiltene indgår i 17 forskellige vandre- eller cykelture, som alle er beskrevet på naturparkens hjemmeside, der således fungerer som en digital turguide. Projektet er blevet til i et samarbejde mellem Naturpark Mølleåens Venner, naturparkens sekretariat, Naturparkrådet, kommunerne og Naturstyrelsen. Ruterne og den digitale turguide er blevet en central del af formidlingen af ture og de forskellige oplevelser i naturparken. Den digitale turguide opdateres løbende af sekretariatet.

UDGIVELSE AF BØGER

Foreningen Naturpark Mølleåens Venner har udgivet to bøger: Hhv. en lomme-turguide, der i tekst og på kort gennemgår turmulighederne i naturparken, samt en 'coffee table book' om naturparken, der gennemgår naturparken og dens tilblivelse, geologi, kultur, natur mv. Begge bøger er til salg i lokale boghandlere. Udgivelserne har været en succes målt i salgstal og vidner om, at der er stor interesse for naturparken.

BØRN OG UNGE I NATUREN

Naturpark Mølleåen har haft stort fokus på at få børn og unge ud i naturen og formidle de oplevelser og muligheder, der er i naturparken for den yngre generation. Der er derfor etableret samarbejde med en række daginstitutioner og skoler, og som del heraf

QR-koderne afprøves. Fotograf: Kristoffer Schou. ▼

4 Vision og udviklingsmål

Buresø badebro. ►

Det er visionen, at Naturpark Mølleåen skal beskyttes og bevares, så området også i fremtiden indeholder en unik natur og landskab. Naturbevarelse i området vil være højt prioriteret, og naturparken skal være kendt som et område med høj biodiversitet. Naturparkens mosaik af forskellige naturtyper og det dramatiske landskab skal supplere hinanden i en varieret og

mangfoldig naturpark, hvor naturbeskyttelse og naturpleje sker med henblik på at styrke biodiversiteten, og hvor sjældne dyr og planter trives godt.

I Naturpark Mølleåen vil vi vise vej til naturoplevelser, fordybelse i landskabet og ny læring i naturen. Naturformidling, faciliteter og begivenheder skal

komme forskellige brugere i møde og give dem lyst til at komme igen. Naturpark Mølleåen skal formidles bredt, så den kan være et aktiv for borgerne i kommunerne, men den skal også kunne trække turister til. Både turister fra andre dele af Danmark, men også gerne udenlandske turister, der vil ud og opleve natur og kultur. Her er det en stor fordel, at naturparken ligger så tæt på København, og at det er let at komme hertil med S-tog.

Langt flere borgere skal lære Naturpark Mølleåen at kende. Naturparken skal kendes som et sted med mulighed for naturoplevelser, et sundt og aktivt friluftsliv, socialt samvær og fællesskab. Naturparken tilbyder allerede gode rammer for aktiv bevægelse, leg og samvær, og parken skal gøres endnu mere attraktiv ved at synliggøre disse værdier – men selvfølgelig på en måde, hvor der fortsat sikres balance mellem benyttelse og beskyttelse af naturen. Det er fortsat et mål for Naturpark Mølleåen, at flere børn skal lege og lære i naturen. Der skal være plads og rum til forskellige former for leg og aktiviteter, men samtidig skal det være et sted, hvor man kan finde ro og fordybelse.

◀ Havørn. Fotograf: Lenette Schunck.

Humlebi i døvnælde. Fotograf: Lenette Schunck.

Formidling af Naturpark Mølleåen skal hvile på et bredt samarbejde, og vi vil styrke samarbejdet med de mange foreninger, organisationer og virksomheder, der har deres daglige virke i naturparken. Det skal blandt andet ske ved at samarbejde med naturparkens andre formidlingstilbud og ved at sammentænke naturoplevelser med kunst og kultur. Den videre udvikling af Naturpark Mølleåen skal ske i vedvarende dialog med borgere og brugere.

Udviklingsmål

De langsigtede udviklingsmål er, at:

- Naturpark Mølleåens naturindhold bevares og udvikles, med henblik på at fremme biodiversiteten, styrke udbredelsen af naturtyperne og forbedre levevilkårene for sjældne og truede arter.
- Naturpark Mølleåens kulturhistorie bevares, synliggøres og formidles, så disse kan opleves af naturparkens besøgende.
- Naturpark Mølleåen tilbyder rammer for et alsidigt friluftsliv og en velfungerende rekreativ infrastruktur, så der er faciliteter, oplevelser og aktiviteter for forskellige typer brugergrupper.
- Naturpark Mølleåen formidles bredt til borgerne, så området bliver kendt som et fantastisk naturområde med høj biodiversitet, der er nemt at finde rundt i og med gode rekreative muligheder.
- Naturpark Mølleåen udvikles gennem løbende inddragelse og dialog med borgere, lodsejere, erhverv og interesseorganisationer og et stærkt samarbejde mellem kommuner, Naturstyrelsen og frivillige.

Sanketur. Fotograf: Lenette Schunck. ▼

▲ Isfugl. Fotograf: Alf Blume.

Naturpark Mølleåen har en bemærkelsesværdig natur. Der findes i området en stor biologisk mangfoldighed og flere arter og naturtyper, der er sjældne i resten af landet. Områdets geologi danner grundlag for de særlige arter, der trives her, men også en tidlig beskyttelse samt en målrettet naturpleje har gjort, at her i dag findes natur af høj kvalitet.

NATURBESKYTTELSE OG AFGRÆNSNING

Naturen i Naturpark Mølleåen er beskyttet gennem flere typer lovgivning. Næsten 65% af naturparken er i dag beskyttet eller fredet, og så er yderligere 4,5 % udlagt som fredskov. Derudover er flere fredninger på vej. Udpegningerne giver forskellig mulighed for benyttelse og beskyttelse, men alle har de til formål at sikre naturen mod ødelæggelse og opslidning. De store skovområder er alle ejet af Naturstyrelsen og underlagt deres retningslinjer for beskyttelse af naturen.

Oversigt over naturparkens areal og andelen af beskyttede og fredede områder.

	Areal (ha)	Andel af Naturpark Mølleåens samlede areal (%)
Hele Naturpark Mølleåen	4.945 ha	-
Beskyttet gennem §3, Natura 2000 eller fredninger	3.180 ha	64,3 %

Der findes otte omfattende fredninger og en række mindre fredninger i naturparken (Bilag 3). Nogle af dem går helt tilbage til de allerførste foreløbige fredninger fra slutningen af 1930'erne, da Stauning kastede sin kærlighed på de smukke grønne områder, der i dag udgør Naturpark Mølleåen. Der foregår fortsat en udvikling af fredningerne i forhold til at forbedre naturplejen og beskyttelsen af naturværdierne. Derudover er en ny fredning ved Bastrup Nord (nord for Bastrup Sø) på vej.

En væsentlig del af Naturpark Mølleåens areal er omfattet af EU's habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiver, som del af Natura 2000-område nr. 139 "Øvre Mølleådal, Furesø og Frederiksdal Skov" (Bilag 2). Udpegningsgrundlaget er hele 15 habitatnaturtyper og arter. Ådalen rummer f.eks. store mose- og kærarealer med mange værdifulde naturtyper og sjældne eller truede arter af planter, padder og insekter. En del af ådalen er også udpeget som levested for sjældne og sårbare fuglearter. Der findes i naturparken også en række §3-beskyttede arealer, der er beskyttet på baggrund af forekomsten af eng, mose, overdrev, søer og vandløb (Bilag 4). Skovene, herunder også skove i Natura 2000-området, er omfattet af Naturstyrelsens driftsplaner.

Der har i forbindelse med udarbejdelsen af naturparkplanen 2022-2026 været yttret ønske om en udvidelse af Naturpark Mølleåen (f.eks. under den afholdte Naturpark-basar). Der har f.eks. været forslag om udvidelse i østlig retning mod Øresund samt i vestlig og sydlig retning ved Græse Å og ved Sperrestup. Et vigtigt element i en udvidelse er selvfølgelig muligheden for at skabe en sammenhængende natur af høj kvalitet. En udvidelse vil derfor blive undersøgt som del af naturparkplanen for 2022-2026 og skal naturligvis ske i tæt dialog og drøftelse med Naturparkrådet og andre aktører.

I 2021 kom den danske regering med et udspil, der giver mulighed for at indsende forslag til nye naturnationalparker i Danmark. Et sådant sted kunne godt være dele af Naturpark Mølleåens arealer. Det skal naturligvis undersøges om der er grundlag for, og opbakning til, at stille forslag om at dele af naturparken får status som naturnationalpark. Dette bliver undersøgt i tæt dialog med Naturparkrådet som del af indsatsen i den nye naturparkplan.

GEOLOGI OG LANDSKAB

Naturparkens landskab er præget af et netværk af tunneldale dannet under istidens isfremstød og afsmeltning. Under iskappens massive tryk skar smeltevandets floder sig ned gennem morænefladen og dannede tunneldale, og der hvor floderne løb "op ad bakke" efterlod de store grusåse. Det ses f.eks. ved Gedevassegård og Ganløse Eged. Andre steder ses høje randmoræner med gletsjerporte som ved Ryet-høj og Stenesknold. Det dramatiske landskab giver et billede af isens og vandets langvarige bearbejdning af landskabet, især under de sidste isfremstød. I dag

ser vi et spændende og varieret landskab, hvis markante partier og fysiske barrierer har præget menneskets adfærd i området og tiltrukket mennesker, lige fra oldtidens religiøse til senere tiders malere.

Tunneldalene indeholder et væld af forskellige jordarter og vandforhold, med mange åer, enge, moser, kær og søer. Vandet, der presser sig op til jordoverfladen langs dalsiderne og i dalbunden, har et højt kalkindhold, hvilket danner grobund for et helt

særligt plante- og dyreliv i området. Tunneldalene blev foreløbig fredet i 1938 og endeligt fredet i 1948, og der blev i starten af fredningerne lagt særlig vægt på områdets geologiske karakter. I bogen Naturpark Mølleåen findes en videnskabelig gennemgang af istidslandskabet i naturparken.

Slagslunde Skov. Fotograf: Troels Brandt. ▶
Gammelt bøgetræ nær Farum Sø. Fotograf: Lenette Schunck. ▼

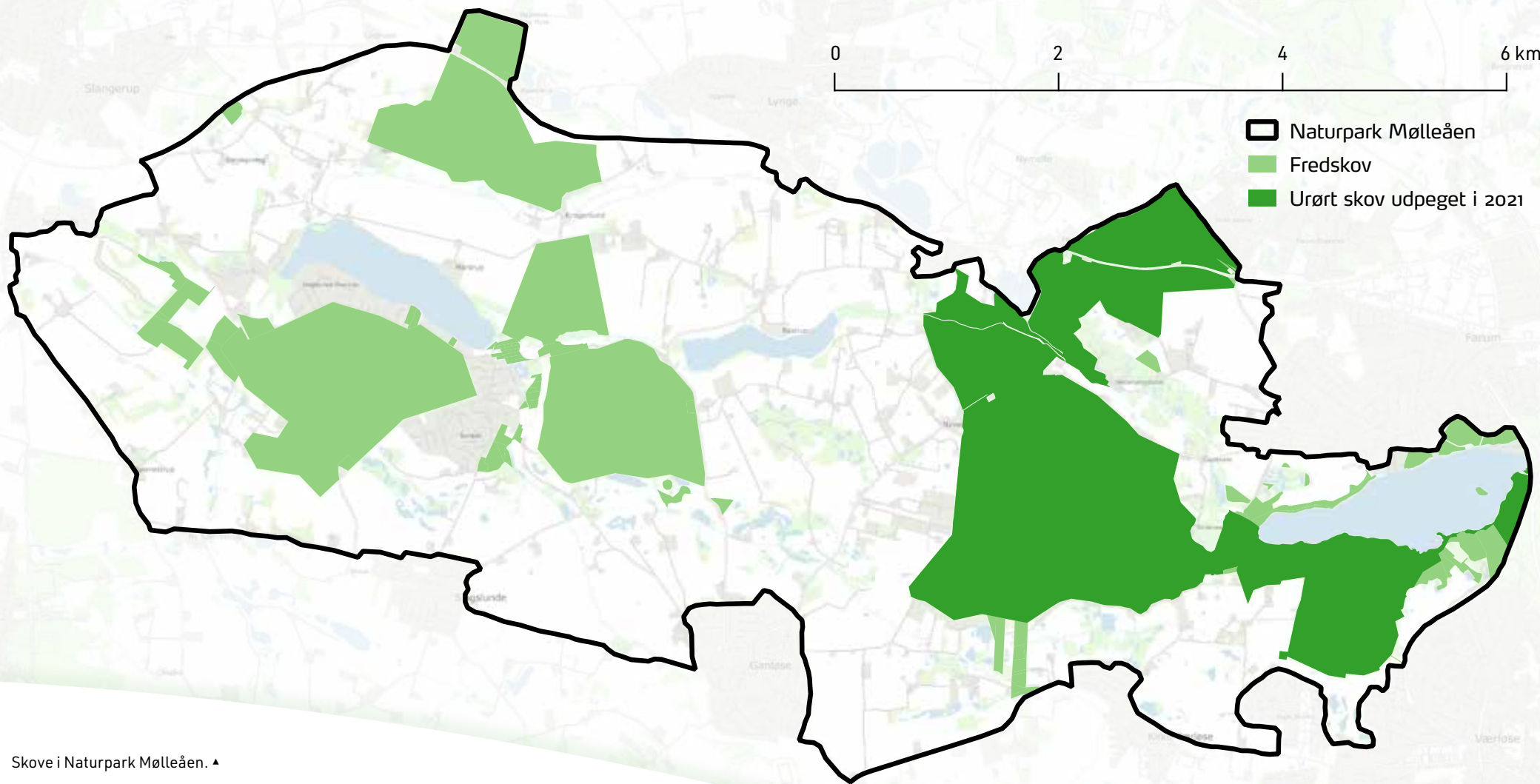
SKOVENE

Skove udgør en væsentlig del af Naturpark Mølleåens naturarealer (Bilag 5). De består primært af blandet løvskov, flere steder med meget gamle træer og rester af oprindelig, dansk naturskov. I naturparken findes ni større skove, som alle er statsskove forvaltet af Naturstyrelsen, nemlig Ryget Skov, Ganløse Ore, Nyvang, Terkelskov, Farum Lillevang, Ganløse Eged, Krogenlund, Uggeløse Skov og Slagslunde Skov. Desuden indgår et lille hjørne af Nørreskoven, som skaber forbindelser til Hareskovene og Furesø-området øst for naturparken.

Skovene i den østlige del af naturparken (dvs. Ryget Skov, Ganløse Ore, Nyvang, Terkelskov og Farum Lillevang) er udpeget som urørt skov, og Naturstyrelsen vil i løbet af 2021 udarbejde en forvaltningsplan for skovene. Det betyder, at der ikke længere vil være kommerciel skovhugst; at gamle træer og dødt ved får lov at blive stående i skoven og liggende i skovbunden til gavn for insekter og andre dyr; samt at man vil genskabe en mere naturlig hydrologi i skovene. Der er allerede genskabt vådområder i Store Maglemose i Ganløse Ore. Der findes i naturparken også skovpartier, som allerede har ligget urørt betydeligt længere – i Farum Lillevang, der overvejende består af løvskov, har flere arealer ligget som urørt skov siden 1905.

I naturparkens vestlige skove er der også sat flere projekter i gang for at skabe bedre forhold for biodiversiteten: I Ganløse Eged er der som del af Natura 2000-indsatsen f.eks. iværksat vandstandshævning af syv drænedes områder, for at sikre spredningsmuligheder for stor vandsalamander, der findes i området. Den sydlige del af Krogenlund er udlagt som urørt skov, og der er også iværksat projekter for at genskabe den naturlige hydrologi. I disse områder kan man også se de vrangne bøgetræer, hvor grenene vokser anderledes end på andre bøgetræer.

Skove i Naturpark Mølleåen. ▲

Der er i Naturpark Mølleåens skove mange spor fra tidligere tiders færden og brug af skoven: I Ganløse Ore og i Farum Lillevang kan man f.eks. finde flåde-ege, som dateres tilbage til 1800. De kom aldrig til at indgå som en del af den danske flåde (de var nemlig først klar i år 2000, hvor flåden var gået væk fra træskibe) og står nu som smukke gamle egetræer. Skovene bærer også tegn på den adskillelse af skovbrug og landbrug, som fandt sted i 1700-tallet, hvor

bønder som del af hoveriet bl.a. var med til at rejse stengærder for at forhindre kvægets hærgen i skovene. Under den sidste naturparkplan er der blevet renoveret flere af disse fredede stengærder på østsiden af Ganløse Eged og nordsiden af Ganløse Ore.

Blomsterflor med bl.a. majgøgeurt i Småsøerne.
Fotograf: Lenette Schunck.

DEN LYSÅBNE NATUR

Der findes i naturparken en veritabel mosaik af både tørre og våde lysåbne naturtyper, der alle indeholder helt særlige naturværdier.

Overdrev er tør, lysåben natur, typisk med mange arter, som er at finde flere steder i Naturpark Mølleåen. Ofte er naturtypen at finde på tørre, lysåbne skrån timer, hvor det stejle terræn har betydet, at arealet ikke blev opdyrket. Naturtypen findes f.eks. på Ganløse Ås, kalkoverdrevene ved Kalkgården og småområder ved Farum Kildeenge, samt ved Baunesletten og Storebjerg i Farum. Mange steder i naturparken

er der iværksat naturpleje for at undgå tilgroning af overdrevene. F.eks. er der ved Slingerup Ås, hvor der findes både markfirben og maj-gøgeurt, iværksat naturpleje på en skråning med overdrev og et tilstødende eng- og moseområde. Skråningen er også blevet slået, heget og afgræsset med får og kvæg for at undgå tilgroning, så firbenets habitat bevares. Også på overdrevene ved Ganløse Ås og Kedelsø Ådal og flere andre steder er der under den seneste naturparkplanperiode iværksat naturpleje, typisk med afgræsning. Det har til formål at undgå tilgroning og forbedre leveforholdene for plante- og dyrearter.

Af mere våde naturtyper findes f.eks. de sjældne mosetyper rigkær og ekstremrigkær, flere steder er der moser med hængesæk, og der findes også ferske våde enge. Mange områder har været åbne og afgræssede i fortidens landbrug, men efter 2. verdenskrig ophørte afgræsningen, hvilket resulterede i, at mange moser og enge groede til. Områderne har også været truet af omfattende dræning samt tørvegravning. Derfor har der været – og er det fortsat – behov for målrettet naturpleje for at genoprette disse særlige naturtyper.

Høslæt ved Småsøerne. Fotograf: Hans Hjordt Hansen.

I Småsøerne vest for Bastrup Sø findes de sjældne naturtyper rigkær og ekstremrigkær, og stedet er en af Danmarks fineste blomsterlokaliteter med bl.a. maj-gøgeurt, kødfarvet gøgeurt, melet kodriver, bredbladet kæruld og den kødædende vibefedt. På Klevads Eng og Skovgårdsfolden øst for Bastrup Sø findes både rigkær og overdrev, og dette giver et spændende og varieret dyre- og planteliv, med flere slags orkideer. Med de mange arter af planter følger også et rigt insektliv, f. eks. mange forskellige sommerfugle. I den vestlige ende af Farum Sø ligger Farum Sortemose med rigkær og kildevæld og forekomst af den sjældne tørveviol, og her findes hængesæk af tørvemos. Syd for Farum Sø ligger Sækken, der består af birke-ellesump og lysåbne moseområder med hængesæk og tørvemos. I den østlige del af Kedelsødalen findes også partier med rigkær og med en varieret engflora med bl.a. engblomme, ægbladet fliglæbe og massevis af maj-gøgeurt.

Disse våde, lysåbne naturtyper kræver målrettet naturpleje for bl.a. at undgå tilgroning. Naturpleje i form af afgræsning, høslæt, afbrænding mv. er udvidet under den seneste naturparkplanperiode: I Småsøerne, på Klevads Eng og Skovgårdsfolden er der afgræsning med galloway-køer, og nogle steder foregår også høslæt. Der foretages som noget nyt også høslæt i Bastrup Kæret, vest for Bastrup Sø. Det afgræssede område ved Småsøerne er siden 2018 udvidet med i alt 3,5 ha. Hvert år i maj/ juni foretages også en orkide-optælling, som indgår i den nationale orkide-overvågning. I Klevads Eng og Mose blev det græssede område i 2018 udvidet med 10 ha, og i forbindelse med udlægning af urørt skov i området kan der evt. ske en udvidelse af græsningsarealet. Den tilstødende skov Nyvang er udpeget som urørt skov, og projekterne her vil blive tænkt i sammenhæng med naturplejen i Klevads. Der foretages afbrænding på Klevads Eng om foråret.

▲ Naturpleje med afbrænding ved Klevads Eng. Fotograf: Mette Blæsbjerg.

FAKTABOKS

Rigkilde LIFE

En vigtig del af arbejdet med at bevare rigkær og kildevæld i Naturpark Mølleåen sker som del af projektet Rigkilde-LIFE. Projektet startede i 2015 og afsluttes i 2022 og både Furesø, Egedal og Allerød Kommune deltager i projektet.

Rigkilde-LIFE har til formål at forbedre naturkvaliteten af rigkær, kildevæld og avneknippemøser og skabe mulighed for at naturtyperne kan brede sig i Natura 2000. Det kan bl.a. indebære at etablere hensigtsmæssig vandstand, at områder ryddes for f.eks. tagrør og pilekrat, og at der afgræsses med kreaturer. Dette sker i samarbejde mellem Naturstyrelsen, kommuner, og private lodsejere.

Rigkilde-LIFE projektet har sin baggrund i EU's tilskudsordning LIFE-Natur, men der bidrages også fra kommunerne og Naturstyrelsen. Det samlede budget er på 46,3 mio. kr. Projektet evalueres i vinteren 2021-2022 hvor opfølgning på projektet og fremtidige indsatser også planlægges.

Kødfarvet gøgeurt. Fotograf: Lenette Schunck.

Naturplejen er også udvidet flere andre steder i naturparken i de seneste år, med afgræsning på et areal ved Farumvej (8 ha), ved Brede Enge (5 ha) og ved Gedevasegård (3,0 ha), og der er kommet græsningsarealer i Sortemosen (5,5 ha). I Kedelsø Ådal i den nordlige del af naturparken vil naturplejen og den rekreative adgang forbedres kraftigt på ca. 20 ha natur, der i december 2019 blev opkøbt af

Allerød Kommune. På dette areal er der en bestand af engblommer, orkideer, ægbladet fliglæbe, butbladet siv m.m., og der er stort potentiale for genudvikling af en række kalkrige kildevæld, moser, rigkær og kalkrige overdrev. Rydning af slåen og tjørn, øget afgræsning og forsigtige ændringer i engdræning mv. er allerede sat i værk.

FAKTABOKS

Igangværende naturpleje i Naturpark Mølleåen på lysåben natur, inkl. moser, rigkær og kildevæld.

Naturplejen kan være i form af bl.a. rydning, afgræsning, høslæt og evt. afbrænding. Det er fortrinsvis på offentligt ejet jord (statsligt eller kommunalt), men der er også flere aftaler med private lodsejere.

- Bastrup Sø Nord
- Baunesletten og Sækken
- Christianshøj Grusgravsø
- Kedelsø Ådal
- Klevads Mose og Skovgårdssolden
- Kong Volmersvej
- Nord for Lynge Renseanlæg
- Skovvænget nord for Farum Sø
- Slingerup Ås
- Småsørne
- Bastrup Kær (privat)
- Brede Enge (privat)
- Farumvej (privat)
- Gedebakken (privat)
- Gedevasegård (privat)
- Grethesholm (privat)
- Hestetangshuse (privat)
- Kobakkevej (privat)
- Præstemosen (privat)
- Sortemosen (privat)
- Storebjerg-fredningen (privat)

SØER

I Naturpark Mølleåen findes flere søer og åer. Buresø i den vestlige del af naturparken er Nordsjællands reneste sø og har et højt indhold af kalk, der har resulteret i kalkudfældninger i søbunden. På grund af vandkvaliteten i søen og dens beliggenhed i den dybe tunneldal har søen stor biologisk interesse, og den sjældne vandplante stor najade er tidligere fundet i søen. Bastrup Sø er ligeledes en ren sø, men på trods af en god vandkvalitet er der ikke mange fisk, og tilstanden beskrives derfor som moderat.

◀ Farum Sø om efteråret. Foto: Naturpark Mølleåens Venner.

Farum Sø er omkranset af skov hele vejen rundt, bortset fra enkelte private ejendomme på nordsiden. I store dele af Farum Sø er bunden sandet, og undervandsvegetationen er derfor begrænset. Rørskoven langs søen har stor betydning for områdets varierede fugleliv, med f.eks. hvinand og stor skallesluger på søen og en masse sangfugle i rørskoven. Rørhøgen begyndte at yngle ved Farum Sø for flere år siden. Havørne kan ofte ses suse hen over Farum sø og Furesø, og i 2021 kunne det til stor glæde bekræftes, at et havørnepar har slået sig ned for at bygge rede nær Farum Sø. Der er bekæmpet mink både nær Bastrup Sø og Farum Sø med henblik på at beskytte fuglelivet, eksempelvis rørhøgen, der har rede i rørskoven.

Den hjemmehørende flodkrebs har været udbredt i hele Mølleåsystemet. Efter en ulovlig udsætning af galizisk sumpkrebs i starten af 1980'erne i Furesøen (ved Fiskebæk) har denne bredt sig til hele Furesøen og ligeledes til Farum Sø. Sumpkrebsen udkonkurrerer flodkrebsen, men indtil videre findes begge arter i både Furesø og Farum Sø. Flodkrebs er også set opstrøms i Mølleåen (vest for Farum Sø), mens udbredelsen af galizisk sumpkrebs opstrøms Mølleåen og i Bastrup Sø er ukendt. Den invasive ferskvandsmusling vandremusling, der kan klumpe sig sammen i tætte forekomster, er også fundet i både Farum Sø og Bastrup Sø, om end ikke i stort antal.

VANDLØB

Naturparken har sin akse omkring Mølleåen, der løber i østlig retning gennem Bastrup Sø og Farum Sø – begge er del af Mølleå-systemet – og har sit udløb til Øresund. Den øverste del af Mølleåens strækning mellem Bastrup Sø og Farum Sø kaldes også Hestetangs Å. Også her er der en god vandkvalitet, og det skal undersøges, om der er mulighed for at genslynge åen på visse strækninger for at kunne opnå en god økologisk tilstand i åen. Åen er blevet levested for den smukke isfugl, og man kan være heldig at se den som en lynhurtig blågrøn, glimtende pil flyve langs Hestetangs Å. Ved broerne og mølledæmnin-gerne overvintre den nordiske vandstær, hvor den ses sidde med sine karakteristiske knæbøjninger på stenene i åen.

Naturparken indeholder også andre vandløb: I den vestlige del af Naturpark Mølleåen har Buresø sammen med Langesødalen udløb via Græse Å til Roskilde Fjord. Småsøerne og den sydlige tunneldal har afløb via Damvad Å, der løber ud i Værebros Å og herfra har udløb til Roskilde Fjord. De sydvestlige tunneldale afvandes via Sillebro Å til Roskilde Fjord. Bundsø afvander sydsiden af Ganløse Eged og Oremosen og fortsætter i Værebros Å.

Hestetangs Å. Fotograf: Alf Blume. ▼

SJÆLDNE OG TRUEDE ARTER

Naturpark Mølleåen er hjemsted for flere arter, der er blevet sjældne i Danmark. I Danmark har der igennem en årrække været en tilbagegang for flere plante- og dyrearter: Den danske rødlistevurdering fra 2019 dokumenterede, at en stor del af Danmarks vilde dyr, planter og svampe stadigvæk er i risiko for at uddø fra landet, og 41,6 % af de vurderede arter (ca. 12.000) er rødlistede arter og dermed truede i større eller mindre grad.

Der er under seneste naturparkplan sket en målrettet indsats for at forbedre leveforholdene for sjældne, truede og beskyttede arter i Naturpark Mølleåen, samt arter der er listet som fokusarter i kommunerne. Det gælder f.eks. markfirben, stor vandsalamander, stor kærguldsmed, mørk pletvinge, violetrandet ildfugl, melet kodriver, maj-gøgeurt, kødfarvet gøgeurt, rørhøg m.m. Tiltagene går især ud på at forbedre kvaliteten og udbredelsen af egne levesteder og fødeforhold for arterne. I tilfælde af sommerfuglen mørk pletvinge, der uddøde i Danmark i 1980'erne, har man udsat individer indfanget i Skåne for at opbygge en ny bestand i Danmark.

Engperlemorsommerfugl. Fotograf: Bjørli Lehrmann. ▼

▲ Orkideer.

I Danmark findes vilde orkideer i forskellige naturtyper, fra sure moser og kalkrige overdrev til skyggefuld skov. Der er dog generelt flest arter de steder, hvor jorden er kalkrig, og hvor der ikke sprøjtes, gødes eller drænes. På grund af orkideernes særlige krav til levesteder er de fleste arter i dag sjældne, og mange af dem har kun få voksesteder i Danmark. Alle orkideer i Danmark er fredet. I Naturpark Mølleåen findes der i f.eks. Småsoerne og Kedelsø Ådal bl.a. majgøgeurt og kødfarvet gøgeurt. Fotograf: Lenette Schunck.

Sommerfugle. ►

Mange af Danmarks arter af sommerfugle er i dag truede, sårbare eller helt forsvundet, og ud af Danmarks 66 arter af dagsommerfugle er 37 nu rødlistede. I Naturpark Mølleåen findes flere arter af sommerfugle, også arter, der er truede og sjældne i resten af landet. Det gælder f.eks. engperlemorsommerfugl, isblåfugl, violetrandet ildfugl og mørk pletvinge. Sidstnævnte blev udsat i naturparken nær Bastrup Kæret, og flere og flere individer er i de seneste år observeret.

Melet kodriver. ►

Vokser i moser og på enge, hvor der er kalk i jorden. Den er en yderst sjælden plante i Danmark og findes nu kun få steder på Sjælland og Bornholm. I Naturpark Mølleåen er melet kodriver at finde ved Småsoerne (nær Buresø), og naturplejen i området er vigtig for, at arten kan blive ved at trives og evt. brede sig. Fotograf: Troels Brandt.

◀ Tørveviol.

Vokser i moser og på tørvejord. Arten er kritisk truet i Danmark og findes kun ganske få steder i landet. I Naturpark Mølleåen findes tørveviol i moser i den østlige del af naturparken, og naturpleje med rydning af opvækst udgør en vigtig indsats for at forbedre vilkårene for tørveviol. Fotograf: Mette Bjerre Larsen.

Mørk Pletvinge. Fotograf: Biopix JC Schou.

Markfirben. ►

Adskiller sig fra det almindelige firben ved at være kraftigere og med et kort, højt hoved og en afstumpet snude.

Markfirbenet er gået betydeligt tilbage i de sidste 100 år, sandsynligvis fordi dens levesteder gror til. Den er en fredet art i Danmark og beskyttet af EU's habitatdirektiv. Markfirbenet findes flere steder i Naturpark Mølleåen, bl.a. på overdrevene på Slangerup Ås i den vestlige del af parken. Fotograf: Lenette Schunck.

◄ Stor vandsalamander.

I vandhuller mellem Buresø og Bastrup Sø og mellem Bastrup Sø og Klevads Eng lever stor vandsalamander. Den er en fredet art i Danmark og beskyttet af EU's habitatdirektiv. Der er under seneste naturparkplan etableret et nyt vandhul ved Brede Enge samt oprenset tre eksisterende vandhuller for at skabe flere levesteder for stor vandsalamander. Fotograf: Michael Winther.

◄ Grøn mosaikgoldsmed.

En sjælden guldsmedeart, der kun findes ganske få steder i Danmark – hhv. søer og moser i Nordøst- og Nordvestsjælland samt kanaler og grøfter i Sydvestjylland. Den er fredet i Danmark og beskyttet under EU's habitatdirektiv. Hunnen lægger sine æg i planten krebsklo, og arten findes derfor kun på steder med denne plante. I Naturpark Mølleåen findes grøn mosaikgoldsmed bl.a. i Salamandersøen i Uggeløse Skov og det er oplagt at undersøge muligheden for andre levesteder. Fotograf: Jens Rasmussen.

▼ Stor kær-goldsmed.

Dette er en af tre fredede guldsmedearter i Danmark og er også beskyttet under EU's habitatdirektiv. Den forekommer kun ved få vandhuller på Sjælland – herunder i Naturpark Mølleåen – og i Midtjylland. Der er under seneste naturparkplan oprenset tre eksisterende vandhuller for at skabe bedre levesteder for stor kær-goldsmed i naturparken. Fotograf: Biopix J Madsen.

◄ Foldfrø.

Ved Klevads Eng findes en skrænt, hvor skærmpflanzen foldfrø vokser. Dette er landets sidste bestand, efter at planten er forsvundet fra dens øvrige voksesteder i Nordsjælland. Der foretages høslæt som del af beskyttelsen af foldfrø. Fotograf: Biopix JC Schou.

▼ Havørn.

Efter at være blevet helt udryddet i Danmark allerede omkring år 1900 genindvandrede havørnen til Danmark i 1990'erne, og siden er bestanden gået langsomt frem. Arten er fredet i Danmark og derudover beskyttet gennem EU's fuglebeskyttelsesdirektiv, CITES samt Bern- og Bonnkonventionerne. Havørne yngler i gammel løvskov nær fjorde, kyster og søer og på steder, der er uforstyrrede – havørne kan finde på at forlade rede og udrugning, hvis de forstyrres. Fordi havørne stiller høje krav til deres levested, indikerer deres tilstedeværelse generelt en høj naturkvalitet. Efter havørne i flere år er blevet observeret i og omkring Naturpark Mølleåen, kunne det i 2021 konstateres, at et havørnepar har slået sig ned og bygget rede nær Farum Sø.

▲ Rørhøg.

Arten har tidligere været truet af udryddelse, især pga. jagt, afvanding af vådområder og brug af miljøgifte. Siden 1970'erne har bestanden dog været i støt fremgang. De bygger deres rede på jorden i rørskov, moser og ved søer og er afhængige af uforstyrrede steder til deres reder. I Naturpark Mølleåen findes der ynglende rørhøge nær Farum sø og ved Sækken. Fotograf: Alf Blume.

Natur

MÅLSÆTNING:

Naturpark Mølleåen har en smuk og varieret natur med sjældne planter og dyr. Det er det langsigtede mål at fremme biodiversiteten og bevare de mange naturtyper og styrke deres udbredelse med et mangfoldigt plante- og dyreliv, og forbedre levevilkårene for sjældne og truede arter.

Det skal ske ved:

- At mangfoldigheden i plante- og dyrelivet i både skov og lysåben natur beskyttes og udvikles.
- At naturparkens naturtyper og arter, særligt dem knyttet til udpegningsgrundlaget for Natura 2000, sikres en gunstig bevaringsstatus.
- At invasive arter bekæmpes.
- At levevilkår for sjældne og beskyttede arter sikres og forbedres.
- At vandhuller og vandløb har en god tilstand med gode levevilkår for vandlevende dyr.
- At undersøge muligheden for at dele af naturparken kan få status som naturnationalpark samt undersøge muligheden for at ændre afgrænsningen af naturparken.

Aurora-sommerfugl på løgkarse. Fotograf: Lenette Schunck.

Natur

INDSATSER:

Igangværende indsatser fra perioden 2017-2021, der fortsætter i 2022-2026:

- Naturplejen af de lysåbne naturtyper (herunder de truede naturtyper kalkoverdrev, surt overdrev og rigkær) fortsættes og udvikles med høslæt, græsning eller evt. afbrænding.
- Der sikres levesteder for sjældne plante- og dyrearter. Det gælder f.eks. planter som majgøgeurt, kødfarvet gøgeurt, melet kodriver, murrude, tørveviol, rosmarinlyng, foldfrø m.fl., samt insekter som mørk pletvinge, engperlemorsommerfugl og violetrandet ildfugl.
- Der sker fortsat regulering af mink ved Farum sø og ved Sækken for at fremme den jordrugende rørhøgs ynglesucces.
- Kæmpebjørneklo bekæmpes fortsat i hele naturparken.

Nye indsatser for den kommende planperiode 2022-2026:

- Der skabes ny og mere sammenhængende natur ved at understøtte omlægning til natur og mere naturpleje på både private og offentlige arealer. Der vil blive iværksat mere arts målrettet naturpleje i kommunale arealer i Kedelsø Ådal; der forventes ny naturpleje på 6-8 ha vest for Klevads Mose; og der er planer om omlægning til natur med græssende dyr ved Ryget Skovby. Flere nye projekter vil komme til, bl.a. som del af opfølgningen på Riggilde LIFE-projektet.
- Der sikres en højere naturtilstand i skovene ved at øge variationen, genskabe naturlig hydrologi og mere dødt ved. Dette gælder særligt Farumskovene i naturparkens østlige del, der i 2021 er udlagt som urørt skov. Der forventes også en ændret forvaltning med særlig indsats for gamle træer på kommunal- og kirkejet jord ved Farum Sø.
- Der er fokus på at sikre ynglemuligheder for rørhøg og havørn i området omkring Farum sø.
- Der kortlægges og bekæmpes flere invasive plantearter (japansk pileurt, gyldenris m.fl.) i dele af naturparken. Invasive krebs undersøges på simpel vis som del af undervisningsforløb og samarbejde med skoleklasser.
- Der undersøges mulighed for at etablere flere vandhuller til fordel for guldsmede, f.eks. grøn mosaikguldsmed.
- Der undersøges mulighed for at forbedre naturtilstanden i Hestetangs Å gennem genslyngning og bundhævning. Ligeledes undersøges mulighed for at forbedre naturtilstanden i Bastrup Sø.
- Lokale og frivillige initiativer, der har til formål at informere og indsamle viden om natur og biodiversitet (f.eks. i form af Bioblitz el. lign.) understøttes.
- Der skal i Naturparkrådet, kommunerne og med andre parter drøftes og undersøges muligheden for at dele af naturparken kan få status som nationalpark.
- Der skal i Naturparkrådet, kommunerne og med andre parter drøftes en ændret afgrænsning af Naturpark Mølleåen.

Konkrete projekter og projektere fremgår af dokumentet "Projektoversigt for Naturpark Mølleåen 2022-2026".

6 Kultur

Naturpark Mølleåen er en ren skattekasse af fortidsminder og kulturhistorie. Selvom landskabet flere steder fremstår uforstyrret, er området præget af tidligere tiders brug af naturen. Karakteristisk er f.eks. de mange spor efter fortidens færdsel og infrastruktur i form af hulveje og kæder af gravhøje frem mod vadestederne.

I Naturpark Mølleåen findes således spor efter vores forfædres færden hele vejen fra stenalder og bronzealder op gennem vikingetid og middelalder og frem til nyere tid.

◀ Humlebi i døvnælde. Fotograf: Lenette Schunck.

PÅ SPORET AF STENALDER OG BRONZEALDER

I den tidlige bondestenalder blev tunneldalenes sider præget af oldtidsvejstrøgene, der gik langs det relativt tørre vandskel. Her var det muligt for rejsende at færdes til fods gennem det ellers våde landskab. I dag kan vi se disse ruter tegnet i naturparkens landskab som hulveje. Det mest kendte hulvejssystem findes i Ryget Skov ned mod Sortemose, hvor 12 hulveje mødes. Da Roskilde og senere København blev kongebyer, fik den gode vejforbindelse stor betydning for området.

Langs åer og vejstrøg blev der i løbet af stenalderen og bronzealderen anlagt gravhøje, storstensanlæg og forskellig bebyggelse. Gravene blev opført langs de befærdede vejstrøg som en fremvisning af magt og status, og vi kan stadig se dem i landskabet i dag. Det gælder f.eks. jættestuen Gretteshøj, der er at finde i nutidens Farum. Jættestuen fungerede som fælles gravsted for de bopladser, hvis beboere havde opført jættestuen, og den er den ene af to kendte jættestuer på egnen. Gretteshøj markerer oldtidsvejens overgang over Mølleåen. Den ligger for enden af Kong Volmersvej, der er en del af de gamle oldtidsvejsstrøg.

◀ Hulvej i Ganløse Eged. Fotograf: Troels Brandt.

▲ Jættestuen Gretteshøj nær Farum Sø. Fotograf: Troels Brandt.

I Ganløse Eged i den vestlige del af naturparken findes Rokkestenen, en kæmpemæssig sten, der ligger hen over et dyssekammer på toppen af en gravhøj. Som andre dyssekammer var det oprindeligt overdækket med jord, men igennem århundreder er jorden eroderet væk. Nær ved Rokkestenen findes også den markante Myresten, som blev ført med isen fra Skandinaviens grundfjeld og er den største kendte sten i Nordøstsjælland. Der er på stenen påvist mindst ni skåltegn. De menes at tilhøre yngre stenalder og bronzealder, som tilsammen strækker sig over perioden 3000 – 500 f.Kr. Det antages, at sådanne skåltegn har haft religiøs betydning, f.eks. som solsymboler eller opsamling af offerblod.

MINDER FRA EN STORHEDSTID: JERNALDER, VIKINGETID OG MIDDELALDER

Fra jernalderen og vikingetiden findes bopladser samt spor efter agersystemer. Områdets første nedskrevne historie kan dog knyttes til den berømte Hvideslægt. Slægtens stamfader Skjalm Hvide var sjællandsk storbonde, og Hvideslægten etablerede sig som en magtfuld familie i middelalderen. De havde tætte kontakter til kongefamilien og var en af den danske kongemagts vigtigste støtter, især under Sven Estridsen og Erik Ejegod og under den urolige periode i 1100-tallet, hvor Valdemar den Store blev konge. En vigtig historisk kilde er Saxos Danmarks Krønike. Saxo skrev for Absalon, som var barnebarn af Skjalm Hvide og et fremtrædende medlem af Hvideslægten.

Hvideslægten's magtfulde mænd havde en stor interesse i området omkring Naturpark Mølleåen pga. vejene og tunneldalenes spærrende funktion. Særligt Skjalm Hvides søn Ebbe Skjalmsen var meget aktiv i området og formodes at være bygherre til Bastruptårnet, der er et forsvarstårn fra første halvdel af 1100-tallet og står velbevaret i den vestlige del af naturparken. Knardrup, som ligger lige syd for naturparken, blev Ebbe Skjalmsens – eller i alt fald hans efterkommeres – hovedsæde på egnen. Efter mordet på Erik Klipping blev gården inddraget af kongemagten og skænket til cistercienserne. Jørlunde Kirke er sandsynligvis bygget af Skjalm Hvide eller en af hans sønner, og lige uden for naturparken findes også den middelalderlige købstad Slingerup (nedlagt som købstad 1809), hvor Skjalms velgører kong Erik Ejegod blev født i 1103.

I Langsødalen findes også voldstedet Langsøhus, der har ligget på en holm i Langsø med adgang fra nordøst. Der kendes et gavebrev udstedt på Langsøhus fra 1274 signeret af Erik Klipping. Det var højmiddelalderens riddertid, og den lille borg har tilhørt en gren af Hvideslægten fra Knardrupgård og Bastrup. På husets landside har der været flere volde og grave, men anlægget er ødelagt af grusgravning i 1800-tallet.

Naturparken og dens opland er således en integreret del af Hvideslægten's magtområde, som det også bevidnes af områdets kirker og spor efter befæstede gårdanlæg. Hvideslægten's indflydelse forsvandt efter mordet på Erik Klipping i 1286.

▼ Jørlunde kirke blev sandsynligvis bygget af Skjalm Hvide. Fotograf: Hans Hjordt Hansen.

FAKTABOKS

Bastrup Tårn

Bastrup Tårn finder man i den vestlige del af naturparken på et højdedrag ved Bastrup sø. Tårnet er et massivt forsvarstårn fra første halvdel af 1100-tallet med 6 m tykke vægge af frådstenskvadre og indgår i en befæstning, der strækker sig over det nordøstlige Sjælland langs Mølleåen. Tårnet indgår i en nordeuropæisk tradition af borge, benævnt 'donjon', der blev anvendt både til beboelse og forsvar. I Danmark findes ganske få eksempler på denne type, men Bastruptårnets dimensioner placerer det på højde med de store tårne i udlandet.

▲ Bastrup-tårnet med udsigt over Bastrup Sø. Fotograf: Troels Brandt

Tårnets imponerende udformning tyder på, at det er en magtfuld bygherre med tætte forbindelser til kongen, som stod bag opførelsen. Ebbe Skjalmsen, som var søn af Skjalm Hvide og altså medlem af Hvideslægten, er et oplagt bud. Kong Niels benævner ham 'Ebbe af Bastrup' i et brev dateret 1130. Af verdslige bygninger i Nordeuropa i midten af 1100-tallet var den fine tekniske udførsel af mureværket på Bastrup Tårn af en sådan kvalitet, at kun Kaiserpfalz i Goslar eller forsvarstårnet i Hamborg kunne matche det.

FAKTABOKS

Vandmøllerne

▲ De gamle vandmøller er et yndet mål ved historie- og kulturvandring. Fotograf: Hans Hjordt Hansen.

De første danske vandmøller kendes fra sidste halvdel af 1100-tallet, hvor mølleteknologien blev indført sammen med klostervæsenet. Det har på den tid været revolutionerende at kunne udnytte vandets energi til formaling af mel. Det blev Roskildebispens, der overtog den østlige del af naturparken efter Hviderne og udnyttede Mølleåens store fald på 30 m fra udspringet ved Bastrup Sø til udløbet i Øresund. Den stabile vandføring har været forudsætningen for placeringen af mindst 12 vandmøller langs Mølleåen.

Øvre og Nedre Hestetangsmølle, nord for Ganløse Ore, kan stadig identificeres som fossile mølleanlæg med delvis synlige møllesøer i landskabet. Den øvre mølle nævnes første gang i midten af 1400-tallet og siges at være tilknyttet Slangørup Kloster. Møllerne var i brug indtil i løbet af 1800-tallet, hvor de blev udkonkurreret. Vandmøllen ved Fiskebæk nævnes første gang i 1370, som bygget af Roskildebispens. Ved Græse Å lå Kratmøllen, som nævnes på Valdemar Atterdags tid.

NYERE TID

Den nyere kulturhistorie har også sat sit præg på naturparken. I udkanten af naturparken findes flere velbevarede landsbykerner: Kirke Værløse, Farum, Vassingerød, Lyng, Uggeløse, Jørlunde, Sperrestrup, Slagslunde og Ganløse – foruden flere fritliggende gårde. Landsbyerne i naturparken afspejler de bebyggelsesformer, der rækker tilbage i tiden før landboreformerne i slutningen af 1700-tallet. Her dyrkede man jorden i et driftsfællesskab og producerede og solgte fødevarer. I dag er landsbyerne stadig livskraftige og præget af et levende og aktivt foreningsliv.

Naturparken var tidligt i 1900-tallet målet for turisme fra hovedstaden, hvor man med den nu nedlagte Slangerupbane kunne komme til Farum, hvor der var mange aktiviteter med hotel, pensionater og båd fart. Den smukke natur og den tætte beliggenhed ved København betød også, at mange kunstnere yndedes at færdes eller bosætte sig i området op gennem 1900-tallet.

Der er under seneste naturparkplan startet et samarbejde med områdets kulturinstitutioner, bl.a. i form af aktiviteter og vandringer med Skenkelsø Mølle og med bibliotekerne. I 2021 åbnede "Frank

Jæger Land" i Naturpark Mølleåen. Dette en af 14 nye danske digterruter, der med en seks km digtervandring, tre store træskulpturer og oplæsninger fortæller om Frank Jægers eventyrlige hverdagshistorier fra området.

Skulpturen "Baronen" ved Buresø er en del af digterruten Frank Jægerland og illustrerer historien om den tykke baron og hans drage. Fotograf: Lenette Schunck.

Kultur

MÅLSÆTNING:

Naturpark Mølleåen har som langsigtet mål at bevare, synliggøre og formidle områdets kulturhistoriske værdier, så disse kan opleves af naturparkens besøgende og så deres interesse for kulturhistorien styrkes. Der skal både sættes fokus på de mange historiske spor fra oldtid til nutid, og på Naturpark-områdets betydning inden for kunst, litteratur og gastronomi.

Det skal ske ved:

- At kulturarven og områdets historie og historiske spor indgår aktivt i formidlingen af Naturpark Mølleåen.
- At styrke Naturpark Mølleåen som ramme for oplevelser inden for kultur som eksempelvis litteratur og kunst.
- At de smagsoplevelser der findes i og omkring Naturpark Mølleåen indgår som en del af formidlingen.

INDSATSER:

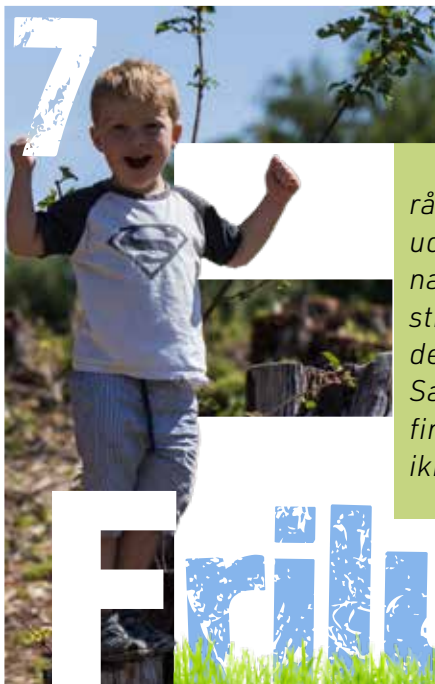
Igangværende indsatser fra perioden 2017-2021, der fortsætter i 2022-2026:

- Områdets kulturarv og historie formidles gennem aktiviteter, f.eks. kulturhistoriske vandringer, ruter og guidede ture, der kan være målrettet både børn og voksne. (Indsats i samarbejde med biblioteker og museer).
- Der iværksættes initiativer med fokus på vilde smagsoplevelser i naturparken, og samtidig understøttes de besøgendes mulighed for smagsoplevelser hos lokale fødevareproducenter.

Nye indsatser for den kommende planperiode 2022-2026:

- Der skabes sammenhæng mellem naturhistoriske og poetiske fortællinger og formidling af naturoplevelser til voksne og børn gennem litteratur – f.eks. gennem natur-litteratur-vandring, oplæsninger, "hemmelige steder" mv. (Indsats afhængig af igangværende projektsøgning).
- Der udarbejdes en aktivitet/rute om naturparkens historiske spor – op gennem istid, stenalder, bronzealder, middelalder og industrialisering – som folk kan udforske på egen hånd, og som kan bruges af både turister, lokale og skoleklasser.

Konkrete projekter og projektere fremgår af dokumentet "Projektoversigt for Naturpark Mølleåen 2022-2026".

Naturpark Mølleåen har med sine 5000 ha mange velegnede steder til friluftsliv, og benyttelsen af området gennem mange årtier kommer til udtryk i de gode rammer for friluftsliv og naturoplevelser. En velfungerende infrastruktur er udgangspunktet for en stor del af friluftslivet i Naturpark Mølleåen. Samtidig er det vigtigt, at der hele tiden findes en balance og at naturværdierne ikke lider overlast.

Friluftsliv

▲ Dreng leger i Naturpark Mølleåen. Fotograf: Adam Grønne.

Hvert år i august afvikles motionsløbet Farum Sø Rundt. ▼
Fotograf: Troels Brandt.

Mountain bikere på tur. Fotograf: Troels Brandt. ▲

VANDRE-, LØBE- OG CYKELRUTER

Naturpark Mølleåen er særdeles populær blandt cyklister på grund af det bakkede terræn og den begrænsede trafik. Cykelryttere bruger bl.a. naturparkens asfalterede veje, hvor der også arrangeres en del cykelløb. Området bruges også flittigt af motionister på mountainbikes og gravel bikes, som overvejende færdes på mindre skovveje og -stier.

Folk på kortere eller længere vandretur er ofte at finde i Naturpark Mølleåen, ligesom løbere og orienteringsløbere bruger naturparken flittigt. Der er orienteringsløbskort over alle skovene i naturparken, og disse tegnes og vedligeholdes af den lokale orienteringsklub. Der er faste orienteringsposter i nogle af skovene, som alle frit kan benytte.

Fotograf: Adam Grønne.

For besøgende til fods eller på cykel er der flere ruter at vælge imellem. En af naturparkens hovedruter er den øvre del af den såkaldte Mølleåsti, der løber hele vejen på tværs af naturparken (20 km fra Farum til Ølstykke). Også Farum Søsti (10 km rundt om Farum Sø) er en yderst populær rute. Naturparken har i samarbejde med Naturpark Mølleåens Venner i de seneste år formidlet 17 vandre- og cykelruter i naturparken, og der er langs disse ruter opsat 120 pæle med QR-koder, der hver især giver information om den lokalitet, man står ved. Ruterne står angivet på Naturpark Mølleåens hjemmeside, og Naturpark Mølleåens Venner har publiceret de 17 ruter i en turguide i lommeformat.

Der er dog fortsat behov for at ruter markeres bedre ude i landskabet, idet flere kan være svære at finde rundt på – eller frem til. Det gælder særligt Mølleåstien (Farum – Ølstykke), hvor der mangler en sammenhængende markering eller skiltning af ruten, og samtidig trænger dele af stien til at blive udbedret. Der er også potentiale i at formidle ruterne bredere, f.eks. på flere apps og hjemmesider, og her gøre opmærksom på de oplevelser der venter i Naturpark Mølleåen.

Der er også arbejdet for en sammenhængende formidling af den såkaldte Fjord til Sund-sti, der går hele vejen fra Roskilde Fjord til Øresund, og på en lang del af sin strækning følger Mølleåstien. Dette arbejde forestås især af Friluftsrådet Storkøbenhavn Nord og Foreningen til etablering af en vandrerute fra Fjord til Sund. I 2021 lanceredes en digital oversigt over faciliteter og attraktioner der er at finde langs ruten.

Fotograf: Hanne Loop.

RIDNING

Besøgende på hesteryg er ikke et særsyn i Naturpark Mølleåen. Der er mange rideskoler og gårde med heste omkring naturparkens skove. Mange steder i naturparken har Naturstyrelsen og kommunerne anlagt særlige ridestier i dialog med rytterne. Særligt i Ganløse Ore, Nyvang og Farum Lillevang er der mange ridestier, som benyttes flittigt. Ridestierne kan findes på udinaturen.dk.

Buresø badested. Fotograf: Lenette Schunck.

FRILUFTSLIV VED VAND

Der er flere muligheder for at bade i Naturpark Mølleåen. Naturparkens mest besøgte badested er ved Buresø. Her blev i 2020 anlagt en ny badebro, og der er liv og aktivitet på de varme sommerdage.

I den østlige del af naturparken er der mulighed for at hoppe i vandet ved Farum Sø, hvor der findes en lille badeplads vest for Farumgård. Ellers er det oplagt med en tur i Furesøen, ved Furesøbad, hvor

der er badebro og sandstrand få hundrede meter fra Farum Sø, lige uden for naturparkens grænse. Ved Furesøbad findes både en restaurant og en kiosk.

Der er mulighed for sejlsads flere steder, dog med en række begrænsninger: På Farum Sø prioriteres naturbeskyttelsen højt, så her må der ikke benyttes motor, og sejlsads med kano og kajakker er begrænset til klubber og bredejere. På Bastrup Sø er det tilladt at sejle efter aftale med Naturstyrelsen, dog ikke med motor. Buresø er privatejet, og offentlig sejlsads er ikke tilladt. Lystfiskeri er i et vist omfang tilladt i naturparken, bl.a. i Guldbjerg Mose i Slagslunde Skov, samt ved Farum Sø – selvfølgelig under gældende lokale regler og regler for fiskeri på Naturstyrelsens arealer, se udinaturen.dk

ANDEN SPORT OG REKREATION

Naturparken rummer også hele to golfbaner; Værløse Golfklub og Mølleåens Golfklub ved Bastrup. Endvidere er der etableret en naturlegeplads ved Salamandersøen i Uggeløse Skov.

Shelter Nidhug i Farum Nyvang. Fotograf Alf Blume. ▲

LÆNGERE OPHOLD OG OVERNATNING

Der er mulighed for at opholde sig længere tid og fordybe sig i naturen ved at benytte sig af de mange bålpladser, shelters og lejrpladser, som findes i området. Faciliteterne kan findes på udinaturen.dk. Naturstyrelsens skove i naturparken er omfattet af friteltning, hvor man efter nærmere regler må slå teltet op. For børnefamilierne er det nemt og tilgængeligt at lægge skovturen ved en bålplads, f.eks. ved bredden af Buresø. Nogle gæster oplever dog en mangel på faciliteter til større grupper – det gælder særligt spejdere, men institutioner og skoler vil også kunne drage fordel af faciliteter målrettet større grupper.

STIFORHOLD OG ADGANG

Der er generelt god adgang og sammenhæng mellem de forskellige dele af naturparken, så det er let at bevæge sig til fods/på cykel rundt omkring i naturparken. Der arbejdes kontinuerligt med at udvikle og vedligeholde stisystemerne i naturparken, og anlægge nye: F.eks. er der anlagt nye stier som del af Ganløse-Slagslunde fredningen, og en sti mellem Ganløse Ore og Ganløse Eged blev anlagt i 2017. I 2017 blev også anlagt en ny cykelsti langs Farumvej mellem Ganløse Landsby og Ganløse Ore. Der er ønske om at forbedre adgangen i øst-vestlig retning i området syd for Ganløse Ore.

Det vil andre steder være nødvendigt at arbejde med de fysiske rammer, så der kan være en god og sikker færdsel på de mest befærdede områder. Der er identificeret behov for et løft af specifikke stier, det gælder særligt dele af Mølleåstien, hvor en forbedring af de fysiske forhold af stien er ønskværdig. Nogle steder vil det være nødvendigt at opdatere markering og skiltning af ruten.

Der kan løbende opstå behov for at forbedre adgang og tilgængelighed rundt om i naturparken, og det er vigtigt, at der er en vedvarende dialog mellem Naturpark Mølleåen, områdets brugere, lodsejere og beboere, kommuner og Naturstyrelsen om behovene for bedre adgang eller stiforhold.

BENYTTELSE OG BESKYTTELSE

Der er mange forskellige interesser i Naturpark Mølleåen, og der skal balanceres mellem beskyttelse og benyttelse, og mellem de mange brugergrupper. Det vil der fortsat være fokus på ved at gennemtænkte og udforme nye faciliteter, så de mindsker eventuelle konflikter. I forbindelse med corona-nedlukningen i 2020 begyndte mange danskere at bevæge sig mere ud i naturen og også ud i Naturpark Mølleåen. Selvom erfaringerne har været gode har de mange mennesker også understreget behovet for en god planlægning, så konflikter undgås og naturen ikke lider overlast. Naturen og oplevelserne i Naturpark Mølleåen er for alle, og det er alles ansvar at færdes på en måde, så der er plads til alle – og plads til naturen. I regi af Naturparkrådet mødes mange interesser, som giver et godt grundlag for dialog mellem brugergrupperne, så konfliktsituationer undgås.

TILGÆNGELIGHED

Naturen er for os alle, men det er ikke alle, som har lige adgang til naturen. For kørestolsbrugere kan der eksempelvis være mange barrierer for at komme i naturen. I Naturpark Mølleåen er der mange faciliteter og muligheder for at komme i naturen, men der er hidtil ikke gjort meget målrettet kørestolsbrugere og andre med nedsat mobilitet. I den kommende periode vil der blive arbejdet på at formidle og øge mulighederne for, at kørestolsbrugere kan få gode oplevelser i naturen de steder, hvor det er fysisk muligt. Eksempelvis ved at stiforløb befæstes ekstra godt, og at bord-bænkesæt tilpasses, så kørestolsbrugere kan komme med til bords. Det kan også angives på naturparkens hjemmeside, hvor der er gode steder for folk med nedsat mobilitet.

Fugletårnet ved Farum Sø giver mulighed for på afstand at nyde ► søens fugleliv. Fotograf: Lenette Schunck.

Friluftsliv

Ryethøj tunneldal. Fotograf: Troels Brandt

MÅLSÆTNING:

I Naturpark Mølleåen er det langsigtede mål at styrke rammerne for et alsidigt friluftsliv og brugernes adgang til naturoplevelser. Der skal være en velfungerende rekreativ infrastruktur der kan skabe et godt fundament for sunde, lærerige og tankevækkende oplevelser for både nye og eksisterende brugere. Samtidig skal der sikres en balance mellem benyttelse og beskyttelse, så færdsel og aktiviteter sker under hensyntagen til naturværdierne samt til de borgere der bor i Naturpark Mølleåen.

Det skal ske ved:

- At sikre god adgang i naturparken med plads til forskellige typer brugere.
- At forbedre tilgængeligheden af Mølleåstien mellem Farum og Ølstykke.
- At Naturpark Mølleåen er en god ramme for en bred vifte af oplevelser og aktiviteter, fra ro og fordybelse i naturen til leg og læring for grupper.
- At områdets besøgende inspireres og guides til naturparkens forskellige oplevelser og muligheder.
- At sikre en god oplevelse for både besøgende og beboere ved at formidle om hensigtsmæssig færden i naturen og gældende adgangsregler.

INDSATSER:

Igangværende indsatser fra perioden 2017-2021, der fortsætter i 2022-2026:

- Udvalgte vandreruter skal markeres bedre i landskabet og også indgå på fysiske og digitale kort og platforme. Der kan på kortene også henvises til andre typer oplevelser, f.eks. gårdbutikker og kulturoplevelser, og til steder der kan være gode startsteder for et besøg i naturparken. (Der er delvis tale om en ny indsats som dog i høj grad bygger på tidligere indsats om etablering og formidling af vandreruter).

Nye indsatser for den kommende planperiode 2022-2026:

- Der iværksættes et fysisk kvalitetsløft af Mølleåstien, hvor der samtidig suppleres med faciliteter som borde-bænke på udvalgte steder samt en opdateret markering og skiltning af ruten. (Indsats er afhængig af ansøgte midler).
- Stiforbindelsen mellem Sperrestrup Skov og Ølstykke St. vil blive omlagt, så den passerer forbi Skenkelsø Mølle Museum. Skenkelsø Mølle er et godt støttepunkt og/eller startsted for at opleve naturparken. Oplevelser i naturparken kan formidles fra møllen sammen med deres øvrige aktiviteter (se også afsnit "Formidling").

- Der arbejdes på muligheden for at etablere lejrplads for større grupper, eller opgradere de eksisterende, gerne i samarbejde med de interesserede brugere (f.eks. spejdergrupper eller skoleklasser). Spejdere opfordres samtidig til at lave netværk for spejderhytter og -lejre i naturparken.
- Det undersøges, om det er muligt at skabe forbedret adgang og tilgængelighed i øst-vestlig retning syd for Ganløse Ore.
- Adgangen til Kedelsø Ådals kommunale arealer forbedres, under hensyntagen til naturplejen og engrugende fugle.
- Det undersøges, om der er mulighed for et ridestinet, særligt omkring Ganløse, med henblik på at man til hest kan komme rundt i naturparken uden for offentlig vej. (Samarbejde med Dansk Ride Forbund/Friluftsrådet).
- Der iværksættes en oplysningskampagne, der fokuserer på reglerne for at færdes i naturen, hensynsfuld adfærd og hvordan man beskytter dyrelivet. Det skal samtidig sikres, at denne type information indgår i relevante foldere, hjemmesider mv. (Oplysningskampagne vil være afhængig af ekstra bevilling).
- Der formidles naturoplevelser, der er egnede for brugere med nedsat mobilitet.

Konkrete projekter og projektejere fremgår af dokumentet "Projektoversigt for Naturpark Mølleåen 2022-2026".

8

Naturpark Mølleåens placering kun 30 min. fra hovedstaden giver naturparken særlige muligheder som turistattraktion. Smuk uforstyrret natur og kulturelle, historiske og friluftsmæssige oplevelser i kort rejseafstand fra hovedstaden. Samtidig er der et veludviklet erhvervsliv i området med mulighed for, at naturparken og de lokale erhverv kan understøtte hinandens udvikling.

Turisme og Erhverv

SMAG PÅ NATURPARKEN

I Naturpark Mølleåen kan man finde en produktion af lokale fødevarer af høj kvalitet. En del af landbrugsvirksomhederne i området er økologiske, f.eks. Mørdrupgaard, Sørís, Buresødal, Stengården mv. Mange af landbrugene har gårdbutikker, hvor det er muligt at smage på de lokale fødevarer, og på f.eks. Rokkedyssegård er der både bærproduktion og gårdbutik. Flere gårde, f.eks. Barresøgård, er åbne for besøg

for både skoleklasser og børnegrupper samt foreninger. At få smag for de lokale fødevarer kan være en indgang til at opleve naturparken, og der er masser af viden at hente for f.eks. børn om fødevarernes vej fra jord til bord. Restauranten ved Furesøbadet (lige uden for naturparken) er svanemærket og har et stort fokus på at bruge lokale råvarer.

◀ Sørís Økologi byder både på gårdbutik og cafe og på udendørs oplevelser som f.eks. en natursti. Fotograf: Hanne Loop.

Under den seneste naturparkplan har der været fokus på fødevareressourcer som en indgang til naturparkens oplevelser. Der har været etableret et samarbejde mellem Naturpark Mølleåen og besøgs-gårdene, og f.eks. er der startet op på jord-til-bord forløb for mindre børn. Dette dog med nogle udfordringer i form af manglende ressourcer til at afholde sådanne besøg hos gårdene, og særligt har børnegrupperne været udfordret af svære transportmuligheder ud til gårdene. Naturpark Mølleåen er også indgået i samarbejde med turisme relateret til fødevarer, bl.a. som del af netværket Smag på Nordsjælland og med promovring og produkter (bl.a. et kort) lanceret af netværket. Derudover har naturparken også haft et stort fokus på vild mad og afholdt mange arrangementer med fokus på naturens vilde smagsoplevelser, og der er i samarbejde med VILD MAD og Danske Naturparker også udgivet et lille hæfte om den vilde mad i Naturpark Mølleåen.

Naturparken og kommunerne ønsker fortsat at indgå i samarbejder, som kan fremme synligheden omkring naturparken som helhed og sætte fokus på lokale erhvervsdrivende – særligt de lokale fødevareproducenter, der byder på helt særlige smagsoplevelser for områdets besøgende.

Sanketur i Naturpark Mølleåen. Fotograf: Lenette Schunck. ▲

BESØG FRA NÆR OG FJERN

Der har i de seneste år været en generel stigning i antallet af danskere, der tager ud i naturen. Dette gælder også i Naturpark Mølleåen, hvor Naturstyrelsen i 2020 registrerede en stigning i antallet af besøgende. Det virker til, at interessen for at komme ud i naturen fortsætter, og der er gode muligheder for at promovere Naturpark Mølleåen som en natur- og friluftslivsdestination – selvfølgelig med tanke på at balancere benyttelse og beskyttelse, så naturen fortsat trives.

Naturpark Mølleåen byder på mange oplevelser inden for både friluftsliv, natur og kultur, der kan tiltrække turister fra nær og fjern, og naturparkens nærhed til offentlig transport og de mange parkeringspladser er en stor fordel. Muligheden for at benytte S-togsforbindelserne ved Farum Station og Ølstykke Station i naturparkens østlige og vestlige ende giver en let tilgængelig oplevelse for besøgende fra et større opland, inkl. København. Der er også mulighed for at benytte stationerne Kildedal og Egedal.

I naturparken findes flere lokale erhverv, der også kan lokke turister til, f.eks. cafeer, restauranter og overnatningssteder rundt om i naturparken. Det er både muligt at overnatte på hotel og Bed and Breakfast, og for de mere friluftssorienterede er der shelters spredt rundt i hele naturparken samt mulighed for at campere på campingplads ved Ganløse.

Naturpark Mølleåen har også en stor force i form af områdets rige kulturhistorie, og der er mange muligheder for at opleve historiens vingesus, uanset om man interesserer sig for oldtid eller middelalder. For de kulturelt interesserede er der nu en digterrute i form af "Frank Jæger land", som også er oplagt at inddrage i promovringen af Naturpark Mølleåen. Med et stærkt lokalt kulturliv og aktive kulturinstitutioner er der mulighed for også at iværksætte flere aktiviteter med fokus på kunst og kultur.

Skoleklasse på tur i naturparken. Fotograf: Troels Brandt.

TURISTER PÅ TO HJUL

Naturpark Mølleåen er særligt et oplagt besøg for cykelturister. Det kan være internationale og danske turister, der f.eks. besøger hovedstaden, men også cykelentusiaster der er på udkig efter nye udfordringer. Naturparken har allerede en række populære og oplagte cykelrute, f.eks. Øvre Mølleåsti og National Cykelrute 2, ligesom flere andre af naturparkens stier og mindre veje er velegnede til oplevelser på cykel. Der er i seneste naturparkplanperiode udarbejdet mange cykel- og vandrerruter i naturparken og der har også været samarbejde med andre aktører om guidede cykelture og cykelturisme i området.

POTENTIALE OG UDVIKLING

Naturpark Mølleåen er et stort og forskelligartet område, og mange besøgende kan have svært ved at vide, hvor de skal starte og slutte deres tur. Der er således potentiale for i højere grad at guide de besøgende ud til specifikke lokaliteter i naturparken, hvor der findes særlige oplevelser. En række steder i naturparken vil det også være nødvendigt at arbejde med de fysiske rammer, f.eks. en forbedring af stierne eller en opdatering af skilte og markering af ruter (se også Friluftsliv).

For i højere grad at promovere naturparken som turistdestination vil der blive søgt strategisk samarbejde med store turismeaktører, særligt Wonderful Copenhagen, der kan være med til at fremhæve naturparken som et destinationsmål over for turisterne. Derudover vil det også være oplagt at øge samarbejdet med lokale turisterhverv, f.eks. hoteller, restauranter og cafeer, for sammen at skabe begivenheder og aktiviteter, der kan tiltrække turister.

Turisme og Erhverv

MÅLSÆTNING:

I Naturpark Mølleåen er det langsigtede mål, at området bliver et lokalt, regionalt og nationalt udflugtsmål og en grøn oplevelsesdestination. Dette skal være til gavn for både turisme og erhvervsliv og for udvikling og opbakning til naturparken. Udviklingen skal ske i samarbejde med kommuner, lodsejere og erhvervs- og interesseorganisationer og så der sikres balance mellem benyttelse og beskyttelse.

Det skal ske ved:

- At etablere samarbejde med lokale erhverv – særligt lokale fødevarereproducenter, men også overnatningssteder, kulturinstitutioner eller aktører inden for motions- og friluftsliv – om aktiviteter, events og markedsføring af Naturpark Mølleåen.
- At synliggøre Naturpark Mølleåens oplevelser over for natur-, kultur-, og motionsturister.
- At opnå en bredere markedsføring af Naturpark Mølleåen som en interessant turistdestination tæt på hovedstaden.

INDSATSER:

Igangværende indsatser fra perioden 2017-2021, der fortsætter i 2022-2026:

- Der søges et fortsat og styrket samarbejde med Wonderful Copenhagen

Nye indsatser for den kommende planperiode 2022-2026:

- Der indbydes til orientering og idéudvikling for lokale erhverv, idet der tages initiativ til et netværksmøde for fødevarereproducenter. Her skal muligheder for fælles initiativer afsøges.
- Der produceres et "turistkort", der både kan angive naturattraktioner, friluftsoplevelser, fødevarer og gårdbutikker, kulturoplevelser mv. Kortet kan bruges og udbredes af både naturparken og lokale erhverv.
- Der arbejdes for at gøre Naturpark Mølleåen til et relevant og samlende brand for lokale erhverv, og herigennem sikre øget synlighed til naturparken.

Konkrete projekter og projektejere fremgår af dokumentet "Projektoversigt for Naturpark Mølleåen 2022-2026".

Formidling af naturen og kulturen er helt central for Naturpark Mølleåen. Fortællinger og ny viden om dyr, planter, landskab og historie kan åbne en ny verden for besøgende og være med til at få flere ud i naturen – og til at passe på naturen. Formidling handler både om den direkte fortælling eller aktivitet ude i naturen men også den fortælling, der foregår digitalt eller skriftligt, som gør opmærksom på Naturpark Mølleåens muligheder.

▲ Mosaik guldsmed.

Knæler ▲

NATUR- OG KULTURFORMIDLING

Naturpark Mølleåen rummer i dag et varieret udbud af formidling af natur og kultur. Naturparken afholder årligt flere offentlige arrangementer med forskellige temaer, f.eks. vild mad, biodiversitet mv. Arrangementerne har både til formål at inspirere med ny viden om naturen og landskabet samt at trække nye mennesker ud i naturparken – især har der ofte været fokus på aktiviteter, der kan tiltrække børn, unge og børnefamilier. Herudover er der flere andre aktører, der varetager formidling i området:

Naturpark Mølleåens Venner afholder mange guidede ture, og herudover også Naturstyrelsens naturvejledere, Danmarks Naturfredningsforening, Ældresagen, Dansk Vandrelaug samt enkelte andre private aktører. Både arrangementer og forskellige guidede ture i Naturpark Mølleåen er yderst populære. Der er dog behov for en større tydeliggørelse og samlet overblik af de forskellige tilbud, der findes i Naturpark Mølleåen.

Børn på tur ved Langåsen. Fotograf: Troels Brandt. ►

Naturpark Mølleåen har i de seneste år etableret samarbejde med flere daginstitutioner i området, der har været med ude til aktiviteter i naturparken. Det er fortsat et mål, at kommunernes skoler og institutioner i højere grad vil bruge Naturpark Mølleåen som udendørs klasselokale. At nå det mål vil fortsat indebære aktiviteter, hvor børnegrupper kan komme ud med en naturvejleder, men særligt vil der være fokus på at udarbejde materiale og tilbud, der kan inspirere skoler og daginstitutionerne til selv at tage ud og bruge naturparken på egen hånd.

SAMARBEJDE PÅ TVÆRS

Naturpark Mølleåen har allerede etableret bredt samarbejde med andre aktører i området for at udbrede kendskabet til Naturpark Mølleåen i forskellige sammenhænge og for at kunne gøre brug af den ekspertviden, der findes. Det gælder f.eks. museer og biblioteker, der har mulighed for at række ud til flere målgrupper samt bidrage med helt særlig viden. Der har i de forgangne år været flere vandringer og fælles aktiviteter med kulturinstitutionerne. Derudover er der også samarbejde med andre naturvejledere i området, f.eks. Fiskebæk Naturskole og Skolelandbruget.

ONLINE KOMMUNIKATION

Naturparkens online kommunikation tager udgangspunkt i hjemmesiden www.npmaa.dk, og derudover er der også meget information at hente på Naturpark Mølleåens Venners hjemmeside, www.npmv.dk, samt på platformen www.udinaturen.dk. Her kan man finde information om naturparkens historie og baggrund, oplysninger om de mange ruter, man kan give sig ud på, og nyheder om naturparken. Derudover lægges der også information og nyheder ud på kommunernes hjemmesider og sociale medier. Den digitale formidling har til formål at kommunikere til omverdenen om, hvad der sker i Naturpark Mølleåen og vække interessen, så flere får lyst til at tage ud og besøge naturparken. Herudover søger Naturpark Mølleåen at være aktiv i levende og skrevne medier, når det er muligt.

FYSISKE FACILITETER, RUTER OG SKILTNING

En vigtig del af formidlingen er også den fysiske synliggørelse af naturparken i landskabet. Når man bevæger sig i og omkring Naturpark Mølleåen, skal det gøres mere tydeligt, at man er i en naturpark. Fysisk skiltning skal være med til at gøre personer, der færdes i området, bevidste om naturparken. Der kan f.eks. være skilte ved indgangsvejene i naturparken (om end dette pt er problematisk pga. national bekendtgørelse om vejmærkning) eller skilte/oversigtskort ved centrale lokaliteter, f.eks. på den populære Mølleåstien (se under Friluftsliv). Det fysiske materiale placeret ude i naturparken er udsat for naturlig slitage og brugsslitage og skal løbende vedligeholdes.

Skenkelsø Mølle og Museum lige uden for Naturpark Mølleåen, er et oplagt sted at formidle om naturparken.
Foto: Naturpark Mølleåens Venner.

Formidling

MÅLSÆTNING:

I Naturpark Mølleåen er det langsigtede mål at formidle området bredt til borgerne, så området bliver kendt som et fantastisk naturområde med høj biodiversitet, der er nemt at finde rundt i og med et rigt udbud af aktivitetsmuligheder. Formidlingen skal både målrettes borgere i lokalområdet og i hovedstadsområdet. Dette vil indebære en strategisk formidlingsindsats, et styrket og koordineret samarbejde med andre aktører og en udbygning af faciliteter og aktiviteter.

Det skal ske ved:

- At Naturpark Mølleåen er tilstede på aktuelle og relevante formidlingsplatforme.
- At øge Naturpark Mølleåens synlighed og identitet og overfor lokale borgere, besøgende og erhvervsliv, og at der i formidlingen tænkes bredt i forhold til målgrupper.
- At der gennem formidlingen informeres om den natur, kultur og historie der kendetegner Naturpark Mølleåen – og hvordan man passer på den – og at der guides til områdets oplevelser og aktiviteter.
- At styrke naturparken som faglig attraktion for dagtilbud, skoler og foreninger.
- At inddrage og understøtte frivillige og borgernes medvirken og initiativer i formidlingen af naturparken.

Formidling

INDSATSER:

Igangværende indsatser fra perioden 2017-2021, der fortsætter i 2022-2026:

- Naturpark Mølleåen indgår på kommunernes hjemmesider og aktiviteter på sociale medier
- Naturpark Mølleåens egen hjemmeside udvikles og opdateres.
- Der vil hvert år blive afholdt offentlige arrangementer med forskellige temaer og målgrupper.
- Der skal sættes fokus på at inspirere og informere lærere og pædagoger om hvordan de kan bruge Naturpark Mølleåen (f.eks. gennem materiale på hjemmesiden samt ved direkte kontakt og information) og derudover vil naturparken selv tilbyde udvalgte ture og undervisningsforløb til daginstitutioner/skoler.
- Der sikres øget synlighed gennem skiltning ved indgangsveje til naturparken, i samarbejde med Danske Naturparker og Naturpark Mølleåens Naturparkråd. (Denne indsats afhænger af en dispensation fra national bekendtgørelse om vejmærkning – dette sker i samarbejde med Danske Naturparker).

Nye indsatser for den kommende planperiode 2022-2026:

- Der produceres visuelle digitale historier, f.eks. billeder og små videoer om natur, kultur, landskab mv, der kan komme på online platforme.
- Der skabes overblik over de formidlingstilbud der findes i naturparken blandt foreninger og organisationer, og disse videreformidles af Naturpark Mølleåen.
- Der sikres øget synlighed af naturparken i landskabet gennem skiltning ved få udvalgte lokaliteter i naturparken (f.eks. oversigtskort) og som del af markeringen af ruter. (Indsats hænger sammen med indsats under "Friluftsliv" om Mølleåstien, og er således afhængig af fondsansøgning).
- Der etableres netværk med naturvejledere i kommunerne omkring Mølleåen med henblik på at styrke udbuddet af aktiviteter i Naturpark Mølleåen. Herigennem understøttes også naturparkens forankring i kommunerne.
- Der arbejdes for at gøre naturparken mere synlig for lokale borgere, bl.a. ved at formidle Naturpark Mølleåen til nye tilflyttere og ved at være mere tilstede i det nære miljø på f.eks. biblioteker og kulturhuse og andre populære lokaliteter.
- Skenkelsø Mølle Museum benyttes som et støttepunkt for formidling, så museets besøgende "vises vej" videre til Naturpark Mølleåen (bl.a. gennem plancher, kort, rutevejledning). Museet ligger lige uden for naturparken, men er et godt sted at gøre ophold og har bl.a. toilet, formidlingshytte og bålplads.
- Frivillige aktørers arrangementer og initiativer der fokuserer på formidling af Naturpark Mølleåen understøttes og promoveres.

Konkrete projekter og projektere fremgår af dokumentet "Projektoversigt for Naturpark Mølleåen 2022-2026".

▼ På tur i Naturpark Mølleåen.
Fotograf: Adam Grønne.

10 B Borgernes medvirken og lokal forankring

Stor Bredpande. ▼

Naturpark Mølleåen hviler på sit samarbejde med borgere og foreninger, uden hvem naturparken ikke ville være til. Engagementet hos borgere og lodsejere er central for den videre udvikling af naturparken. Det er også nødvendigt med en solid forankring i kommunerne, hvor mange af de konkrete tiltag udføres.

Der eksisterer et meget aktivt og engageret lokalmiljø omkring naturparken. Naturparkens sekretariat har i den forgangne planperiode etableret en god dialog med borgere, organisationer og andre interessenter, og der er også etableret samarbejder med bl.a. daginstitutioner og skoler. Det er centralt for Naturpark Mølleåen at borgere, interessenter og frivillige inddrages i planlægningen og udviklingen af naturparken. Dette samspil forstærker brugernes tilknytning, engagement og opbakning til natur-

parken, og giver også konkrete input og råd, f.eks. i forbindelse med nye faciliteter, aktiviteter eller naturindsatsen. Det er vigtigt for sekretariatet, forvaltningen og politikerne i kommunerne at kende lokale borgeres og lodsejeres holdninger til naturparken for at kunne skabe den mest hensigtsmæssige udvikling. Her spiller Naturparkrådet også en vigtig rolle som rådgivende organ for naturparkens udvikling.

Naturparkrådet på tur ved Klevads Eng. ▲
Foto: Naturparkrådet.

Naturparkens første naturparkplan blev udarbejdet i tæt samarbejde med Naturpark Mølleåens Venner, og det store vidensgrundlag og grundarbejde oparbejdet i foreningen har ikke kun været vigtigt for naturparkens tilblivelse, men også dens videre udvikling, både med henblik på udvikling af hjemmeisde, formidling af vandre- og cykelruter mv.

Fotograf: Adam Grønne.

I forbindelse med udarbejdelsen af naturparkplan 2022-2026 har der været en bred inddragelse af borgere. Naturparkrådet har været med til at evaluere aktiviteterne under den forgangne naturparkplan, stillet forslag til nye aktiviteter og haft udkast til naturparkplanen 2022-2026 i høring. Der er også blevet holdt en åben Naturpark-basar (et slags borgermøde), hvor foreninger, organisationer, virksomheder og almindelige borgere har kunnet høre om naturparken og komme med egne forslag og ideer til naturparken. Mange af de stillede forslag er kommet med i den endelige naturparkplan.

Inddragelse og samarbejde kommer fortsat til at være et vigtigt fundament for udviklingen af Naturpark Mølleåen i de kommende år, og der vil blive taget aktivt initiativ hertil fra naturparkens side. Udvikling af naturparken skal ske gennem dialog med borgere, lodsejere, virksomheder, interesseorganisationer og foreninger, og i et stærkt samarbejde mellem naturparkens sekretariat, Naturparkrådet, kommuner og Naturstyrelse.

FAKTABOKS

Frivillige til kamp for biodiversiteten

Frivillige kræfter har været vigtige for naturindsatsen i de forløbne fem år. For eksempel deltager et netværk af frivillige hvert år i naturplejen af Småsøerne, Klevads Mose og Bastrup kærret. Ved Mølleåen Golfklub har golfklubben i samarbejde med kommune og frivillige fra DOF Allerøds fuglegruppe opsat over 80 fuglekasser, og der sker en årlig monitoring af fugle i kasserne. Ved Farum Sø og Sækken indgår frivillige i bekæmpelsen af mink med henblik på at fremme ynglesucces for bl.a. den jordrugende rørhøg.

FAKTABOKS

Naturparkrådet

Naturparkens Naturparkråd mødes to gange årligt og bliver hørt og inddraget i forskellige aspekter af Naturparkens udvikling. Naturparkrådet består af: En politiker fra hver af kommunerne; et medlem fra det Grønne Råd/Miljøråd fra hver kommune; en repræsentant fra museerne i området omkring naturparken; et medlem fra Naturparkens Venner; et medlem fra Danmarks Naturfredningsforening, som kan repræsentere alle fire kommuner; en repræsentant fra Friluftsrådet; en repræsentant fra landboforeningerne; en repræsentant fra Naturstyrelsen; 1-2 lodsejer-repræsentanter fra hver kommune.

11 Referencer

Allerød Kommuneplan 2017-2029.

Udgivet af Allerød Kommune 2017.

Driftsplan Buresøskovene - Uggeløse Skov, Krogenlund, Slagslunde Skov og Ganløse Eged. *Udgivet af Naturstyrelsen.*

Driftsplan Søerne - Furesø, Farum Sø og Bastrup Sø. *Udgivet af Naturstyrelsen.*

Driftsplan Farumskovene - Ganløse For- te, Ryget, Brudehøj, Nyvang, Terkelskov, Farum Lillevang og Ganløse Ore. *Udgivet af Naturstyrelsen.*

Egedal Kommuneplan 2017.

Udgivet af Egedal Kommune 2017

Frederikssund Kommuneplan 2017-2029.

Udgivet af Frederikssund Kommune 2017.

Furesø Kommuneplan 2017-2029.

Udgivet af Furesø Kommune 2017.

Kedelsø ådal, Botanisk registrering, vurdering af naturtilstand og anbefalinger til naturpleje.

Udarbejdet for Allerød kommune af Natur 360 v. Nina Kjær Pedersen

Natura 2000-plan 2016-2021 - Øvre Mølleådal, Furesø og Frederiksdal Skov, Natura 2000-område nr. 139, Habitatområde H123, Fuglebeskyttelsesområde F109. *Udgivet af Miljø- og Fødevareministeriet, Naturstyrelsen, 2016.*

Naturpark Mølleåen - Geologi, natur og historie omkring Øvre Mølleå. *Udgivet af Naturpark Mølleåens Venner, 2017. Red. Troels Brandt, Hans Hjordt Hansen, John Mynderup*

Naturparkplan for Naturpark Mølleåen 2017 - 2017. *Udgivet af Naturpark Mølleåen i 2016.*

Trap Danmark - Egedal Kommune.

Udgivet af Trap Danmark, 2019.

Trap Danmark - Furesø Kommune.

Udgivet af Trap Danmark, 2019.

Turguide, Naturpark Mølleåen.

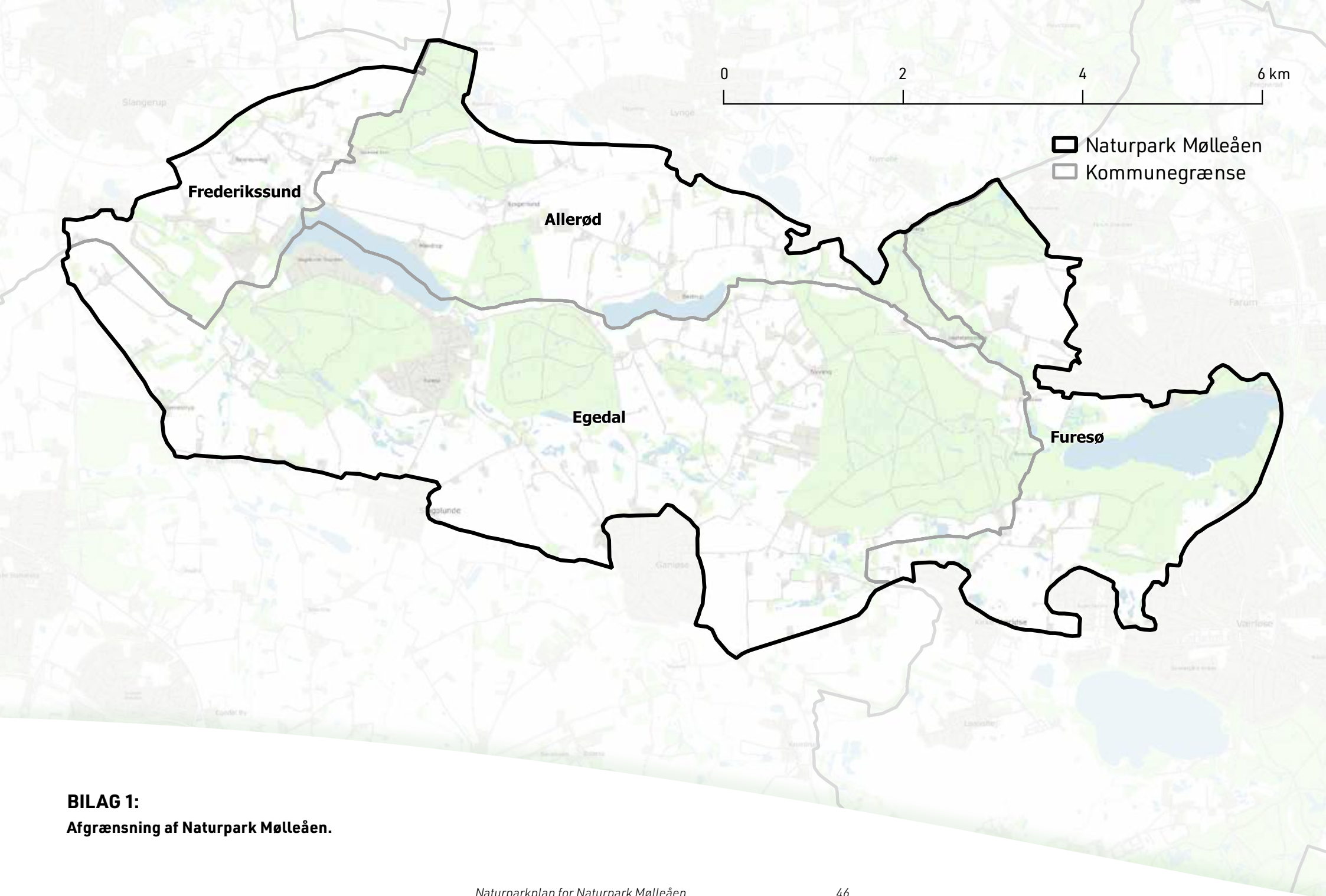
Udgivet af Naturpark Mølleåens Venner, 2017.

Turguide - oldtidsstier i Nordsjælland.

Udgivet af Oldtidsstifonden 2021. Red. Jens Hald, Troels Brandt, Niels Bødker Thomsen.

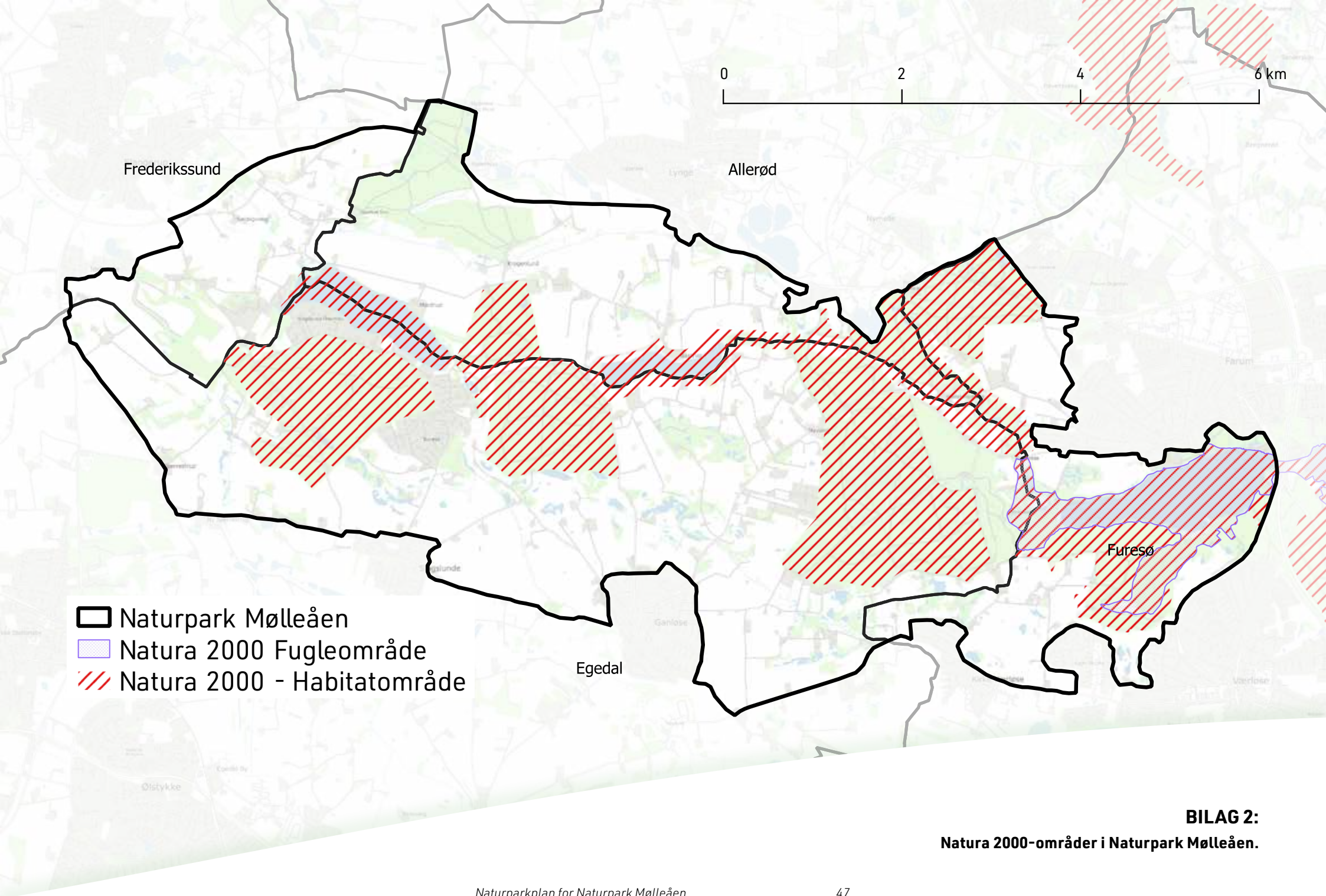

12 Bilag

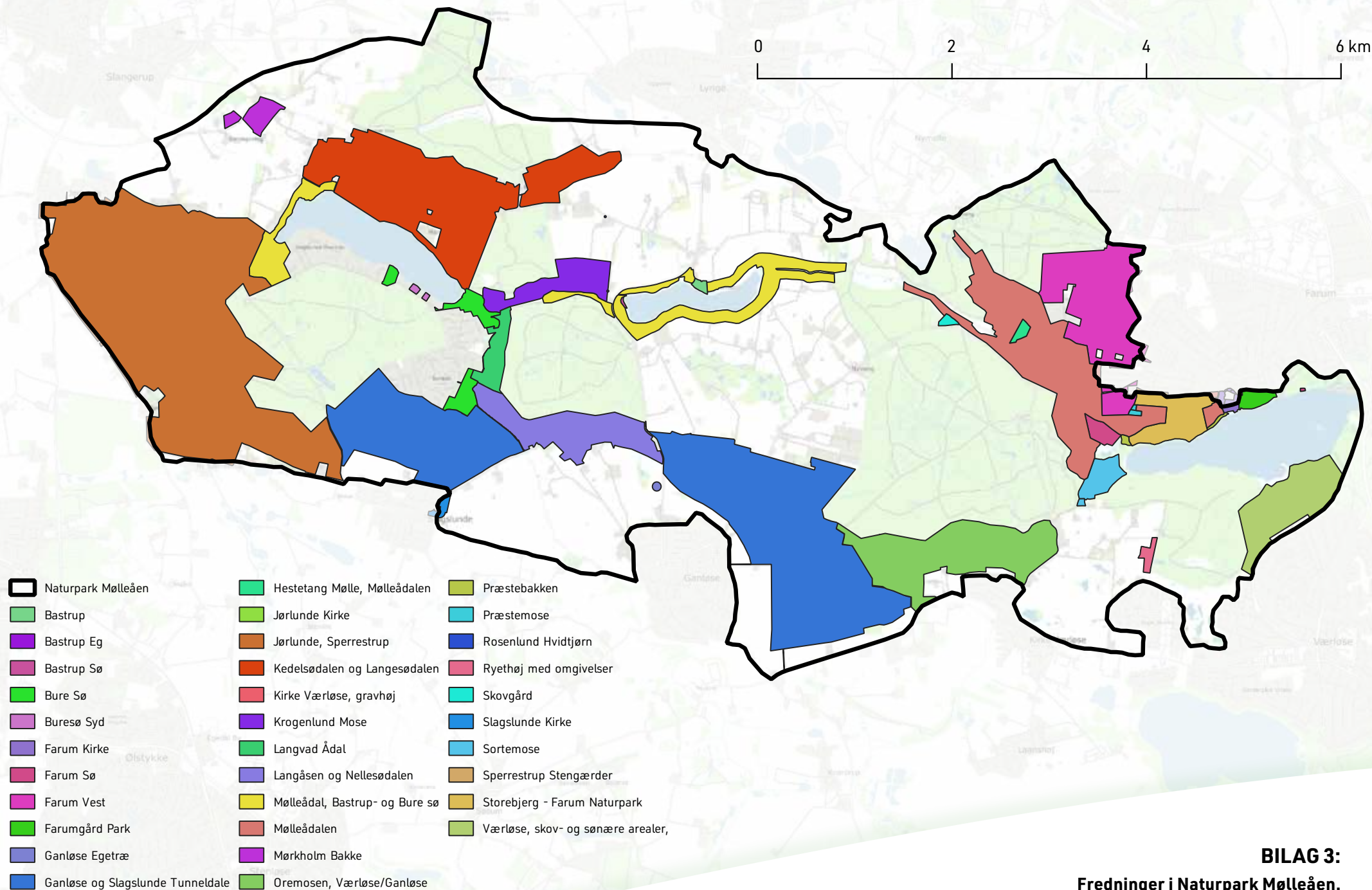

BILAG 1:

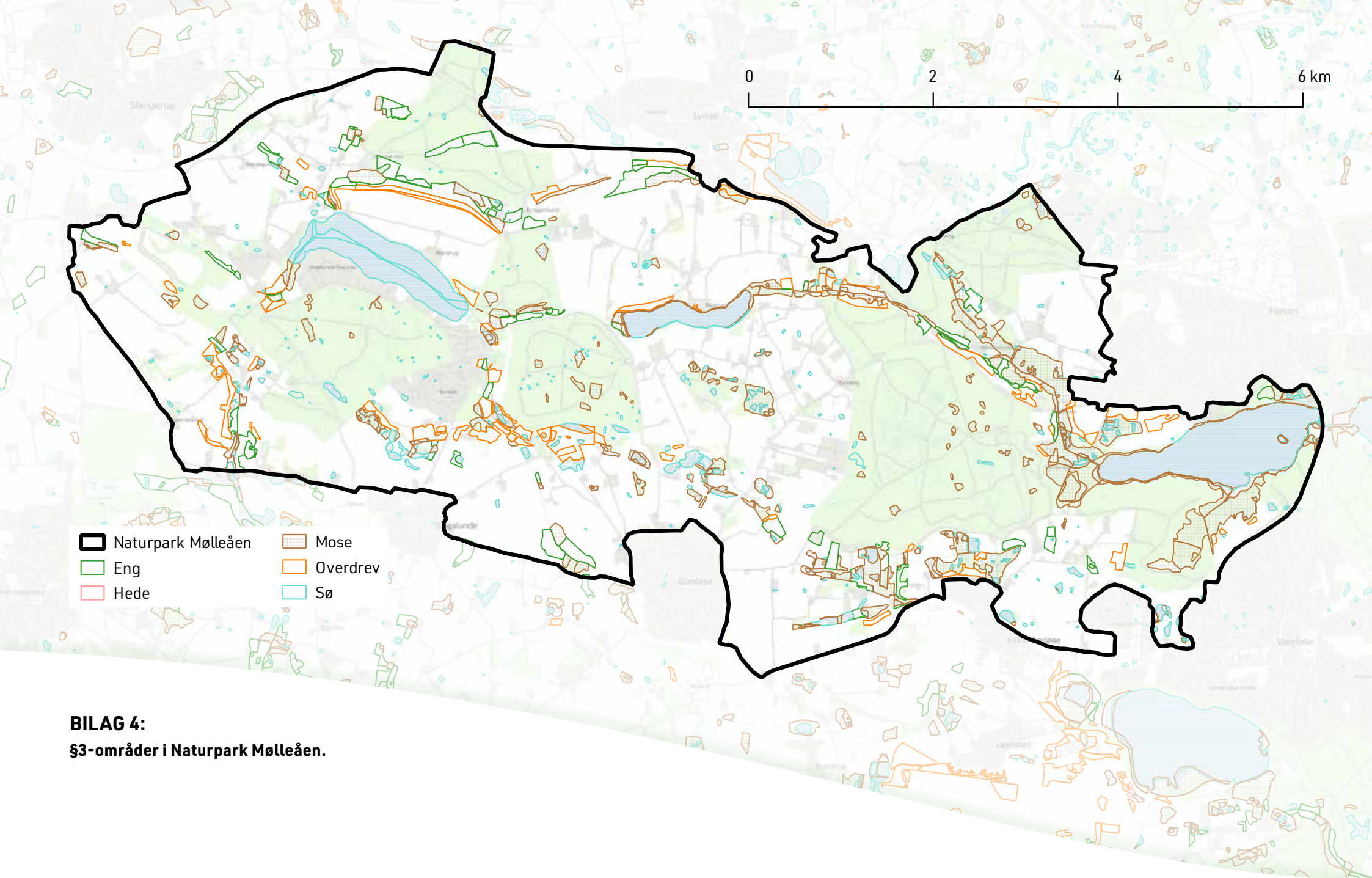
Afgrænsning af Naturpark Mølleåen.

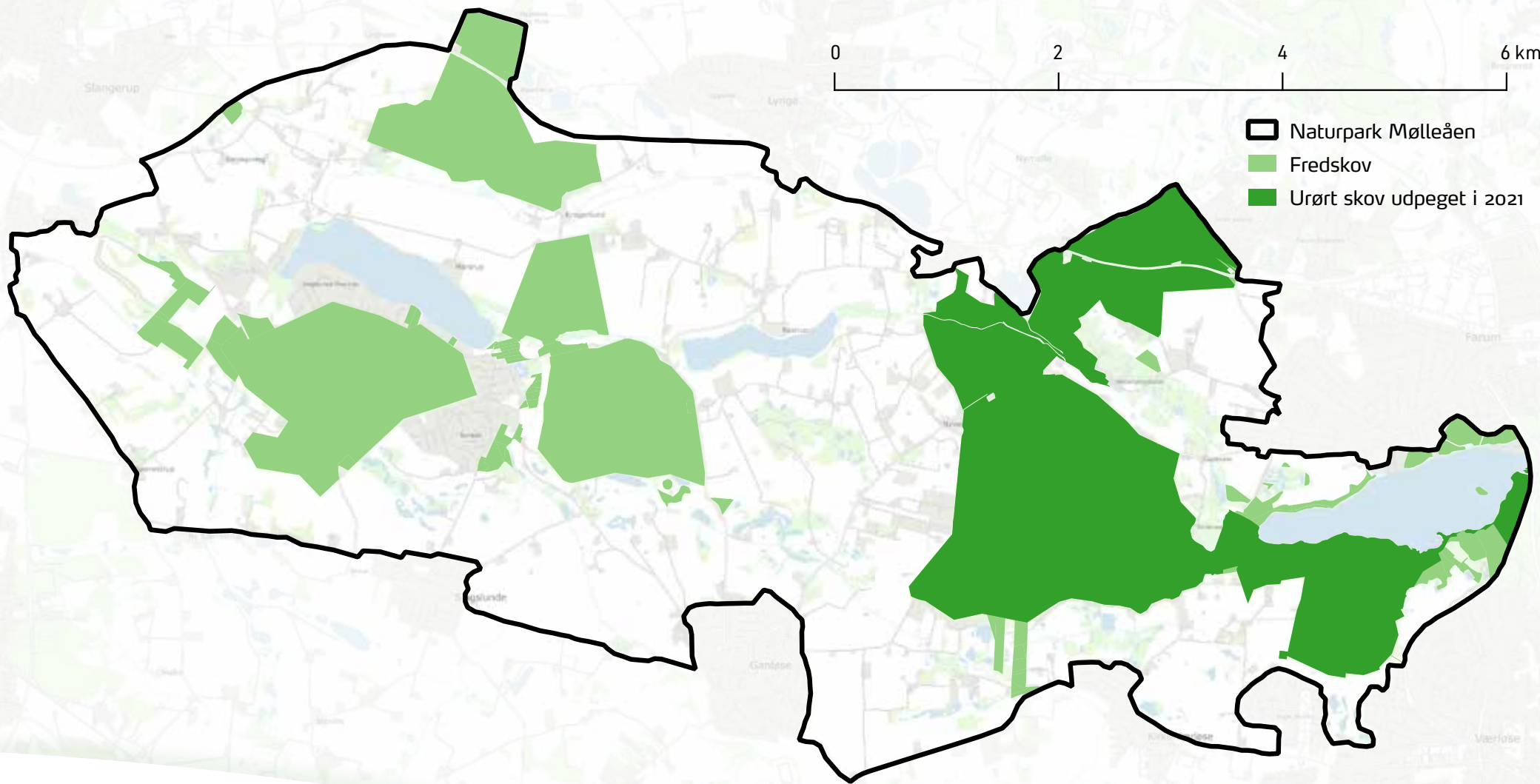
BILAG 2:
Natura 2000-områder i Naturpark Mølleåen.

BILAG 3:
Fredninger i Naturpark Mølleåen.

BILAG 4:
§3-områder i Naturpark Mølleåen.

BILAG 5:
Skovene i Naturpark Mølleåen.

Fotograf: Adam Grønne.

NATURPARK MØLLEÅEN

Farum Lillevang ▲

Samarbejdende myndigheder

Allerød

Egedal

Frederikssund

Furesø

Miljøministeriet
Naturstyrelsen